

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE DEĞİŞEN SOSYAL YAPININ AİLEYE
ETKİSİ**

Rabiye ZENCİRKIRAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Şahin DOĞAN

Çankırı – 2023

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE DEĞİŞEN SOSYAL YAPININ AİLEYE
ETKİSİ

Rabiye ZENCİRKİRAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Şahin DOĞAN

ankırı - 2023

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	iii
TEZ KABUL VE ONAY.....	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR	ix
TABLO LİSTESİ.....	x
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	2
2.1. Toplumsal Yapı ve Değişim	2
2.2. Toplumsal Yapıda Değişim ve Evlilik.....	6
2.3. Toplumsal Yapıda Değişim ve Aile.....	13
2.4. Toplumsal Yapıda Değişim ve Gelenek	21
2.5. Toplumsal Yapıda Değişim ve Değerler.....	23
3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	28
3.1. Araştırmanın Konusu	28
3.2. Araştırmanın Amacı	28
3.3. Araştırmanın Önemi.....	29
3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	29
3.5. Araştırmanın Soruları.....	30
3.6. Araştırmanın Modeli	30
3.7. Evren ve Örneklem	31
3.8. Veri Toplama Araçları	31
3.9. Verilerin Analizi.....	32
3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları	32
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	33
4.1. Demografik Verilerin Değerlendirilmesi	33
4.2. Mülakat Sorularının Değerlendirilmesi.....	33

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	53
KAYNAKÇA	58
ÖZGEÇMİŞ.....	63

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Türkiye’de Değişen Sosyal Yapının Aileye Etkisi* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

25/10/2023

İmza

Rabiye ZENCİRKIRAN

TEZ KABUL VE ONAY

ÇAĞRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Rabiye ZENCİRKİRAN tarafından hazırlanan *Türkiye’de Değişen Sosyal Yapının Aileye Etkisi* başlıklı bu çalışma, 25/10/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Sosyoloji Anabilim Dalında* Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Doç. Dr. Şahin DOĞAN

İmza:

Üye : Prof. Dr. Tefvik ERDEM

İmza:

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hakkı KALAYCI

İmza:.....

ONAY

Bu tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 25/10/2023 tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de küreselleşmenin etkisiyle sosyal yapıda değişimler meydana gelmiştir. Bunlar ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda olmakla birlikte, toplumumuzun temel yapısını oluşturan evlilik ve aile kurumlarında da değişimlere sebep olmuştur. Toplumun temelini oluşturan aile bu özelliğiyle birçok alanda araştırma konusu olmuştur. Ailenin ve evliliğin önemi, değişen dünyanın birey ve aileler üzerindeki etkisinden dolayı güncelliğini korumaya devam etmektedir. Geçmişten günümüze aile ilişkileri ve ilişkilerdeki değişim incelenmekte, toplumsal değişime neden olan sanayileşme, kentleşme, göç, modernleşme ve diğer faktörlerin aile ve evliliğin yapısında sebep olduğu etkiler ortaya konmaktadır. Bu çalışma Türkiye toplum yapısında oluşan değişimlerin aileye etkisini araştırmaktadır. Araştırma kapsamında yöntem olarak nitel yaklaşımın fenomenolojik deseni kullanılmış ve Ankara’da 20 kişiyle derinlemesine görüşme yapılmıştır.

Çalışmanın kavramsal çerçevesinde sosyal yapı, aile, evlilik, gelenek ve değerlere yer verilmiş ve bu kavramlar değişim ekseninde yorumlanmıştır. Bulgular bölümünde ise yapılan görüşmelerden elde edilen veriler tüm boyutlarıyla açıklanmış ve toplumsal yapıya yansımaları ortaya konulmuştur.

Tez çalışmasına başladığım andan itibaren bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Şahin DOĞAN’a teşekkürü bir borç bilirim. Tez savunma jürisinde yer alan, öneri ve yönlendirmeleriyle teze katkı sunan Sayın Prof. Dr. Tefvik ERDEM ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hakkı KALAYCI’ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitiminin ders döneminden tez yazım sürecine kadar hep yanımda olan ve beni yalnız bırakmayan kıymetli eşime ve sevgili çocuklarıma, değerleri ve aileyi bana miras bırakan annem ve babama beni destekledikleri için çok teşekkür ederim. Ayrıca tez formatının uygun hale getirilmesinde bilgilerinden istifade ettiğim Emre Ziya ATLI’ya ve tez içeriğinin şekillenmesinde görüşlerinden faydalandığım yüksek lisans sınıf arkadaşım Fatma SARAÇOĞLU’na çok teşekkür ederim.

25/10/2023

Rabiye ZENCİRKIRAN

ÖZET

Tezin Başlığı : Türkiye’de Değişen Sosyal Yapının Aileye Etkisi
Tezin Yazarı : Rabiye ZENCİRKİRAN
Danışman : Doç. Dr. Şahin DOĞAN
Ana Bilim Dalı : Sosyoloji
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 25/10/2023

Bu tez çalışmasında, değişimin kaçınılmaz olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, Türkiye’de değişen sosyal yapının aile kurumuna etkisi ele alınmıştır. Değişimin etkisi evlilik, gelenekler ve değerler açısından incelenmiştir. Ankara’da rastgele seçilen 20 kişiyle derinlemesine mülakat yapılmıştır. Türk toplumsal yapısında oluşan değişimin boyutu ve kapsamıyla ilgili sonuçlar Ankara örneği üzerinden ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda aile, gelenekler ve değerlerdeki değişimlerin büyük oranda negatif algılandığı tespit edilmiştir. Değerlerin, geleneklerin ve Türk toplumunun en önemli yapı taşı olan ailenin korunmasının elzem olduğu genel kanısına ulaşılmıştır. Ayrıca, Türkiye’nin toplumsal yapısında ortaya çıkan değişimin anlaşılmasında aileye yönelik çalışmaların sayısının artmasının ve alan çalışmalarıyla desteklenmesinin ne kadar önemli olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Sosyal Yapı, Aile, Değişim, Gelenek, Değerler.

ABSTRACT

ThesisTitle : The Effect of the Changing Social Structure on the Family in Turkey

Author : Rabiye ZENCİRKIRAN

Supervisor : Associate Professor Dr. Şahin DOĞAN

Department: Sociology

ThesisType : Master's Thesis

Date : 25/10/2023

In this thesis study, based on the fact that change is inevitable, the impact of the changing social structure on the family institution in Turkey has been discussed. The impact of the change has been studied in terms of marriage, traditions and values. An in-depth interview was conducted with 20 randomly selected people in Ankara. The results related to the size and scope of the change in the Turkish social structure have been tried to be revealed through the example of Ankara. As a result of the research, it has been found that changes in family, traditions and values are largely perceived negatively. The general opinion has been reached that the protection of values, traditions and the family, which is the most important building block of Turkish society, is essential. In addition, it has been seen how important it is to increase the number of family-oriented studies and support them with field studies in understanding the change in the social structure of Turkey.

Keywords: Social Structure, Family, Change, Tradition, Values.

KISALTMALAR

Akt.	Aktaran
ASAGEM	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
Haz.	Hazırlayan
Ed.	Editör
s	Sayfa
ss	Sayfa Sayısı
TAYA	T¼rkiye Aile Yapısı Araştırması
T. C.	T¼rkiye Cumhuriyeti
T¼İK	T¼rkiye İstatistik Kurumu
USADEM	Uluslararası Stratejik Araştırma, Eğitim ve Danışmanlık Merkezi
vb.	Ve Benzeri
vs.	Ve Sair
WVS	World Values Survey

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 2. 1: Evlilik kararı	7
Tablo 2. 2: Türkiye’de aile yapısının değişimi	21
Tablo 4. 1: Araştırmaya ilişkin demografik veriler.....	33
Tablo 4. 2 : ”Değerlerimizin değiştiğini düşünüyor musunuz? sizce değişen değerlerimiz neler?” sorusuna verilen yanıtlar	33
Tablo 4. 3 : ”Değerlerimizin değiştiğini düşünüyor musunuz? sizce değişen değerlerimiz neler?” sorusu içerik analizi tablosu	36
Tablo 4. 4 : ”Değişen değerlerimiz ailenin yapısını etkiledi mi? sizce bunlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar	37
Tablo 4. 5 : ”Değişen değerlerimiz ailenin yapısını etkiledi mi? sizce bunlar nelerdir?” sorusu içerik analizi tablosu	40
Tablo 4. 6 : “Sizce gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı mı? düğün, kına ve dini bayramlarda farklılıklar var mı?” sorusuna verilen yanıtlar	41
Tablo 4. 7 : "Sizce gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı mı? düğün, kına ve dini bayramlar da farklılıklar var mı?" sorusu içerik analizi tablosu	44
Tablo 4. 8 : "Sizce değerlerimizin korunması gerekiyor mu? korunursa kazanımlarımız neler olur, korunmazsa kayıplarımız nelerdir?" sorusuna verilen yanıtlar.....	45
Tablo 4. 9 : “Sizce değerlerimizin korunması gerekiyor mu? korunursa kazanımlarımız neler olur, korunmazsa kayıplarımız nelerdir?” sorusu içerik analizi tablosu	48
Tablo 4. 10 : “Evliliğin önemli olduğunu düşünüyor musunuz? sizce evliliğe bakış değişti mi?” sorusuna verilen yanıtlar.....	49
Tablo 4. 11 : “Evliliğin önemli olduğunu düşünüyor musunuz? sizce evliliğe bakış değişti mi?” sorusu içerik analizi tablosu.....	52

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No

Sayfa

Şekil 3. 1: Araştırma modeli 31

1. GİRİŞ

1980’li yıllardan itibaren dünyada hızlanan küreselleşme sürecinde, az gelişmiş ülkelerde meydana gelen değişimlere bağlı olarak çatışmalar ortaya çıkmıştır. Küreselleşme, uluslar üstü yapılar ve güçler ortaya çıkarmanın yanı sıra, gelişmekte olan ülkelerde büyük değişimler meydana getirmektedir. Büyük oranda gelenek, örf, adet ve değerlerin değişmesi ve yer yer terkedilmesiyle ilgili olan “yeni bireyselliğin” yükselişi küreselleşmeyle birebir alakalıdır. Kültürel küreselleşme, hem modern Batı kültür kalıplarından oluşan değer sisteminin evrensel boyuta ulaşması hem de yerel kültür ve geleneklerden beslenen lokal değerlerin canlanması olarak ifade edilir (Özbudun ve Keyman, 2003). Toplum da meydana gelen bu değişimler sosyokültürel değişimleri de içerir. Bu değişimler teknolojik, ekonomik, siyasi, demografik ve diğer birçok alanda olabilmektedir. Aile de bu değişimden payını almış geçmişten günümüze sosyolojinin ve birçok alanın temel araştırma konularından biri olmuştur. Dünyada ve Türkiye’de farklı aile yapıları ve çeşitleri vardır. Aile ve evlilik zamana, bölgeye göre farklılıklar göstermektedir. Aile yer aldığı toplumun norm, örf ve adetlerinden etkilenmektedir. Bütün bunların yanın da ailenin toplum için önemi ve gereksinimi yadsınamaz bir gerçektir ve böyle olmaya devam edecektir. Aile bulunduğu toplumdaki kültürün bir parçasıdır ve toplumun farklı konularından etkilenecek, bütün değerlerini nesilde nesile aktarmasıdır (Gürler, 2005).

Aile soyun devamını sağlayan, akrabalık ilişkilerinin kurulduğu, fiziksel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılandığı toplumsal dengeyi sağlayan bir unsurdur. Aile ve evlilik kurumu değişikliğe uğrasa da önemini korumaya devam edecektir. Toplumsal hayatı bir bütün olarak ele alan uzmanlar gelenekler ve değerler değişince aile ve evlilikte de değişimlerin meydana geldiğini belirtirler. Bu bağlamda sosyal yapı ve değişimlerini inceleyip Türkiye’de aile, evlilik, değerler ve gelenek kavramlarını ele alıp bu alanlardaki değişimlerin incelenmesinin yerinde olacağını vurgulamaktadırlar.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İnsanlar, karşılıklı etkileşim içinde oldukları genel bir toplumda ve bu toplumun içinde bulunan küçüklü büyüklü gruplarda yaşar. Sosyolojide bu grupların içinde olduğu yapıyı inceler. Sosyoloji için toplum, ortak bir hayat tarzının etkili olduğu sınırları belirlenmiş bir bölgedeki insan gruplardan oluşmuş birlikteliktir (Dönmezer, 1978). Toplumu oluşturan insanlar arasında belli başlı ilişkiler vardır. Bireyler arasındaki karşılıklı etkileşim ve ilişkilerle ortaya çıkan bu sistem toplumun yapısını oluşturur. Toplumsal yapı, sosyal ilişkiler ve olayların neticesinde toplumsal grup ve kurumları da meydana getiren dinamik bir varlıktır (Erkal, 1982). Bu yapıda toplumun yerleştiği yerin fiziki özellikleri, toplumda yaşayan bireylerin beşeri özellikleri, nüfus ve yerleşim tarzları gibi farklı öğeler yer almaktadır.

Sosyal yapının en temel unsurları ekonomi, eğitim, siyaset, aile ve din gibi kurumlar ve o toplumda yaşayan iletişim ve etkileşimlerle birlikteliğin ve sürekliliğin sağlandığı birden fazla insandan oluşan toplumsal gruplardır (Ozankaya, 1977). Bu grup ve kurumlar arasında var olan iletişim ve etkileşimle oluşan bağlar toplum ya da grupların devamlılığını sağlar.

2.1. Toplumsal Yapı ve Değişim

Kalaycıoğlu sosyal değişmeyi aşağıda yer alan ifadelerle tanımlar:

“Sosyal değişme, bir toplumun tarih içinde yaşanan tecrübelerini anlatmaktadır. Sosyal değişme; bir toplumu ve o toplumun yapısını anlamak, bahsedilen toplum unsurlarının, o toplumda tarih boyunca nasıl geliştiğinin, nasıl yapılandığının ve toplumun bireylerinin içinde bulunduğu ilişkileri nasıl etkilediğinin incelenmesi anlamına gelmektedir” (2017).

Weber toplumsal yapıda belirleyici olan otoriteyi üçe ayırır bunlar karizmatik, rasyonel ve geleneksel otoritedir. Sosyal değişim sürecinde “karizmatik otorite”, üzerinde önemle durur. Ona göre, karizmatik otorite sosyal değişimde çok önemlidir. Çünkü bu otorite biçimi olağanüstü şartlarda kendini gösterir ve değişimin yönünü belirler. Ayrıca onun sosyolojisinde dinin toplumsal değişimdeki etkisi önemli bir yer

tutar. Din; tutum, davranış ve yaşam tarzlarını biçimlendiren ve sosyal yapının dönüşümünde hayati öneme sahip bir kurumdur (2023).

Ginsberg için toplumsal değişim, toplumsal büyüklük ya da örgütlenme biçiminde oluşan değişimdir. Boskoff açısından ise belli sosyal sistemlerin yapılarında ve işlevlerinde meydana gelen önemli gelişmeler toplumsal değişimdir (Ginsberg ve Boskoff'tan Akt. Kongar, 1979) der. Doğan ise sosyal değişmeyi şu şekilde açıklar:

“Sosyal değişme, toplumun dünyaya bakışı ve hayat tarzında meydana gelen farklılıkları ve bunların cemiyet yapısındaki değişikliği içine almaktadır. Sosyal değişme, zaman içerisinde bir toplumda gözlenebilen ve toplumun sosyal yapısı veya fonksiyonlarını geçici olarak değil de, sürekli ve köklü bir şekilde etkileyen ve toplumun tarihi akışını değiştiren değişikliktir“ (2011).

Sosyal değişme Doğan'ın dediği gibi toplumsal yapıdaki değişimlerin geçici olarak değil kalıcı olarak gözlemlenmesidir. Buna örnek olarak düğünlerdeki duvak eğlencesinin kalkması hatta şimdi ayıp sayılması, bayramların çalışan çekirdek aileler için büyüklerin ziyaret edildiği bir zaman diliminden ziyade tatil olarak görülmesi verilebilir. Ozankaya için sosyal değişim eğitimle ilişkilidir.

“Sosyal değişim, eğitimin gelişmesi, halkın eğitimden geçmesi anlamına gelmektedir. Eğitim, her şeyden önce belli bazı olgular ve değerlerin vurgulanması biçiminde uygulanmaktadır. Vurgulanan bu değerlerin arasında da yine bir mücadele vardır. Bu konuda da belirleyici etken ekonomik ve siyasal güce sahip bulunanlar grubudur. Bunlar, eğitim ile verilecek dünya görüşünü bireylere zerk ederek toplumun değer yargılarını ve anlayışını belirlemektedir “ (1973).

Sosyal değişme bazen doğal biçimde bazen de baskıyla ortaya çıkabilir. Toplumsal gruplar arasında karşılaşma, iletişim ve etkileşim gerçekleştiği zaman, herhangi bir baskı olmadan kültürel kaynaşma ve etkileşimin olması sonucunda ortaya çıkan değişme, “özgür ya da doğal değişme” olarak isimlendirilir. Farklı kültürlerle sahip grup ve topluluklara öteki grup ya da topluluğun kendi kültürünü kabul ettirmeye çalışması veya iktidar eliyle üstten uygulanan resmi kültür politikalarını çeşitli metotlarla baskı uygulayarak dayatması doğal olmayan, zorlama ve baskıyla oluşturulan değişimdir. Bunu “*değişme değil değiştirme*” şeklinde ifade etmek daha uygun olur. Çünkü değişme ifadesi gönüllü ve isteyerek ortaya çıkan gelişmeleri ifade eder (Yüksel, 1989). Arvasi toplumsal değişimde direnç gösterilen konu ve değerleri

diğerlerinden ayırır. Toplum her değışim talebine aynı hassasiyette karşılık vermez. Arvası'ye göre;

“Değerleri ve gelenekleri kuvvetli olan topluluklar değışime karşı daha hassastır. Sosyal yaşamda süratli ve kolay değışen değer ve kurumlar ile yavaş ve zor değışenler bir arada bulunarak cemiyette denge ve düzen sağlarlar. Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasî değer ve kurumlar içinden bazılarının değışmesini toplum ister veya değışime daha az karşı koyar, bazılarının değışmesine ise şiddetle karşı çıkar. Bir millet, hükümetlerin yıkılması karşısında büyük tepki göstermez, ama devletin yıkılması karşısında şiddetli tepki verir. Modayla ilgili konularda değışime çok teveccüh göstermeyen toplumda, bayrak, din, dil, ahlâk ve töreler söz konusu olduğunda büyük bir direnç görülür. Çünkü bunlar bir milleti diğerlerinden ayıran, onun şahsiyetini teşkil eden, millî varlığı devam ettiren özgün değerlerdir.” (2009).

Günümüzde dünyanın birçok ülkesinde geleneksel giysilerin günlük hayatta kullanılmadığını, giyim tarzlarında genellikle modern batı tarzının yaygın olduğunu ve bu tarzın moda akımlarıyla şekillendiği görülmektedir. Geleneksel giysilerin sadece özel günlerde ve folklor danslarında, tercih edildiğini gözlemlenmektedir. Ülkeler için önemli olan milli ve manevi bayramların korunması ve kutlanmasının devam ettirme çabaları ise değışime direnmeye örnek olarak verilebilir.

Sosyologların genel anlamda sosyal değışmeyi sınıflandırmalarını Türkdoğan şöyle tarif eder:

“Ferdî ve Sosyal seviyede olmak üzere iki sınıfa ayırırlar. Bunlardan kültürel bağlantı, haberleşme, öğrenme ve modernleşme, birey seviyede olan değışmeleri yansıtır. Toplumsal seviyede olan değışmeler ise kalkınma, şehirleşme, farklılaşma ve uyum gibi süreçleri gösterir. Bu iki seviyede beliren değışmeler birbiriyle yakından ilişkilidir” (Türkdoğan, 1996).

1980'li yıllardan günümüze dünyada artarak devam eden küreselleşme sürecinde, birçok ülke seçimlerini hakim küresel normlara göre belirlemiştir. Ekonomik, kültürel, sosyal, siyasal ve iletişimsel birçok yapıda değışime işaret eden küreselleşme aynı zamanda az gelişmiş olarak nitelendirilen ülkelerde büyük farklılaşmalara ve çarpışmalara zemin hazırlamıştır. Küreselleşmeyle birlikte yeni global sistemler ve oluşumlar ortaya çıkmış, gelişmekte olan ülkeler olarak ifade edilen ülkelerde de büyük değışmeler görülmüştür. Bu bağlamıyla ele alındığında küreselleşmenin içinde

yaşadığımız dünyada toplumsal yapıyı ve kurumları hızla değiştirdiğini ve dönüştürdüğünü söylemek abartı olmaz.

Durkheim, toplumsal değişimin hızlı yaşanmasının sonucunda sosyal bütünleşmede krizlerin ve toplumda anominin ortaya çıkarabileceğini belirtir. Çünkü hızlı değişim süreçlerinde kültürel yapıyla fiziksel yapı arasında değişim hızları farklılaşır ve her zaman toplumsal dengede kalınmaz. Toplumsal değişimlere sebebiyet veren faktörlerde farklılaşma olabilir. Fakat nedenler ne olursa olsun çoğunlukla çevresel etkilerle meydana gelir ve bu etkiler toplumda yaşayan kişilerin bireysel olduğu zannedilen eylemlerini de tetikler. Durkheim, anomiye normsuzluk ve kuralsızlık ve toplumsal çözülme olarak tanımlar. Kapsamlı bir sosyal değişim de ortak değerler zayıflar, gelişmez sosyal farklılaşmalar giderek artar. Geçmiş yapının ve düzen kurallarının zayıflayıp yer yer ortadan kalkması sosyal uyumu zayıflatır. Bunun sonucunda kolektif düzen çözülmeye başlar, toplumca içselleştirilmiş olan sosyal kurallar işlevini yitirir ve toplumda anomi kendini gösterir. Anomi etkisiyle de intihar ve suç oranlarında artış gerçekleşir. (2015).

Sayar' göre küreselleşme insanların siyasi ve ekonomik sınırlarının aşılmasıyla bilgi, eşya ve sermayenin akışıdır. Ona göre fiziksel mekan algısı değişime uğramıştır. “Coğrafyanın sonu” ya da “mesafenin ölümü” olarak nitelendirilen bu süreçte çoğu insanlar dünyanın küçüldüğünü hissetmektedir (2003). Çağımızda insanlar kitle iletişim araçlarının artmasıyla birlikte, daha fazla seyahat etmekte ve mesafeler azalmaktadır. Bunun sayesinde düşünceler, kültürler ve değerler dünya çapında çabuk ve kolayca yayılmakta ve kültürleşme meydana gelerek politik fikirler dünyayı etkileyebilmektedir. İçinde bulunduğumuz dijital çağ yaşadığımız pandemi nedeniyle daha da ön plana çıkmış insanlar eğitimden siyasete, sanattan ekonomiye kadar birçok alanda canlı platformlarla işlerine devam etmiş ve dijital ortama taşınmıştır.

Türkiye’de kültürel küreselleşmeden etkilenerek özellikle popüler kültürün yaygınlaşması ve tüketim kültürünün tercihleri şekillendirmesiyle yeni bir toplum formuna dönüşmüştür. Bu değişimler kimlik tanımlarına, yaşam tarzı seçimlerine ve tüketim kalıplarına yansıyan iki eğilimin oluşmasını sağlamıştır. Bu eğilimlerin ilki postmodern değerlerin ikincisi yerel, lokal kültürün küreselleşmesidir. Özbudun ve Keyman, yerelin küreselleşmesi hakkında gözden kaçan bazı yönleri

vurgulamaktadırlar. Onlara göre yerel ve lokal unsurların hangi şartlarda görünür olduğu üzerinde kafa yorulması gerekli bir meseledir. Küresel sahnede yer alan yerel desenler genellikle yeni uluslararası standartlara yani tüketim kültürünün normlarına uyarlanmış ürünlerdir (2003).

Gürbilek'e göre Türkiye toplumu birçok şeyi aynı kısa zaman aralığında ve aynı anda yaşamak zorunda bırakıldı. Kemalizm'in topluma uyguladığı modernizasyon çabalarının çöküşü, özellikle darbe dönemlerinde kendini gösteren olağanüstü koşullar ve toplum için uygun görülüp oluşturulmak istenen modern kimliğin parçalanması bazı sonuçları doğurdu. Bu olaylar ve durumlar Türkiye toplumunda taşra kültürünün kendini yeniden keşfetmesine, baskıladığı kültürel kimliğinin öğelerine geri dönmesine neden oldu. Ayrıca tüketim ve refah toplumunun medya ve reklamlarla çekici hale getirdiği vaatleri ve hem kitleler hem de aydınlar üzerindeki etkileri gözlemlendi (2020).

2.2. Toplumsal Yapıda Değişim ve Evlilik

Evlilik ve aile değişime uğrasa da tarihin başlangıcından itibaren var olan en eski kurumlardan biridir. Evlilik eşlerin duygusal, ekonomik ve sosyal olarak hayatın sorumluluklarını paylaşmalarıdır. Evlilik kurumuyla birlikte soyun devamı, aile ve akrabalık bağlarının oluşması sağlanmaktadır. Akıntürk ve Karaman'a göre evlilik devam eden *“bir hayat ortaklığı kurmak üzere, cinsiyetleri farklı iki kişinin hukuken makbul ve geçerli bir şekilde birleşmesidir”*. Aile, nikâhla meşrulaşır, biyolojik esaslarla başlayan aile, büyük bir görev ve sorumlulukla sosyal bir örgüt olarak toplumda birçok görev üstlenir. Bunlar neslin devamı, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin, çocukların yetiştirilmesi ve topluma kazandırılmasıdır (2002). Evlilikte beklentiler konusu aile kurma aşamasında önemli bir yer tutar. Evlilik hayatta karşılaşılan sorunlarla baş edebilmek için bir liman ve destek kuvvettir. Evlenecek adayın seçiminde modern olarak nitelendirilen toplumlarda bireysel seçim ve beklentiler öncelikliken, doğu toplumlarında ailenin de onay verdiği biriyle evlenmek tercih edilmektedir. Toplamların sağlıklı bireylerle geleceğe ilerleyebilmeleri farklı alanlarda başarı sağlamaları güçlü ve etkili iletişim kuran bireylerden oluşan aile ile sağlanacaktır. Birbirine kenetlenmiş ve sorun çözme becerisine sahip aileler sağlam bir toplumun temelini oluşturmak için önemlidir. Bazı uzmanlar evliliği üç döneme

ayırır. İlk dönemde eşlerin iletişiminde yoğun romantik duygular belirginken, ikinci dönem kişilik çatışmalarının başlar ve eşler arasında tartışmalar yoğunlaşır. Bu dönemlerin sonuncusu bağlılık dönemidir. Son dönemde eğer evlilik sağlıklı biçimde yürüyorsa bu durum aşkın sevgi ve saygıya dönüştüğünü gösterir (Tarhan, 2016). Tarhan'ın söyleminden yola çıkarak şunu söyleyebiliriz, her alanda olduğu gibi sonuca ulaşabilmek için geçilen yollar ve aşılması gereken engeller vardır. Evlilik de emek ister farklı toplumlardan gelmiş farklı kişiliklere sahip iki kişinin aynı evde olması elbette kolay değildir, ancak sevgi saygı ve sabırla atılan adımların boşa çıkmayacağı da bir gerçektir. Evlilik, sabır, sevgi ve saygıyla birlikte kadın ve erkeğin hayatı birlikte paylaşarak mutlulukları arttırdıkları, sıkıntılara çözüm buldukları meşru bir ortamdır.

Eş seçimini toplumsal farklılıklar, ihtiyaçlar, gelenek ve görenekler etkilemekle birlikte eşlerin evlilik öncesi uyumu, denkliliği büyük önem arz etmektedir. Geleneksel toplumlar da kişiler bireysel tercihlerini genelde bulundukları topluluğa göre yapmakta ailelerinin önerilerini dikkate almaktadırlar.

ASAGEM'in yaptığı araştırmada gençlerin evlilik kararlarını almada etkili olan seçenekleri ve yüzdelerini alttaki tabloda görmekteyiz (2014).

Tablo 2. 1: Evlilik kararı

Evlilik Kararı, TAYA 2006-2011 (%)							
	Kendi seçilmim, allemin onayıyla	Kendi kararım, allemin bilgisi dışında	Görücü usulüyle, benim kararım	Görücü usulüyle, allemin kararıyla	Kaçarak	Allemin karşı çıkmasına rağmen evlendim	Diğer
2006							
Türkiye	31,2	1,3	29,7	31,2	5,8	0,6	0,1
	Kendi seçilmim, allemin rızasıyla	Kendi kararım, allemin rızası dışında	Görücü usulüyle, benim kararım	Görücü usulüyle, benim görüşüm sorulmadan allemin kararıyla	Kaçma, kaçınılma	Berdel	Diğer
2011							
Türkiye	41,0	2,9	42,4	8,9	4,4	0,3	0,1

Kaynak: (Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, 2014)

Evlilikle ilgili yapılan çalışmalarda evlilik türleri ve yapıları incelenme konusu olmuştur. Evlilik biçimlerinin ve aile tiplerinin belirlenmesinde o toplumun yapısında geçerli olan dini ve geleneksel değerler, hukuk ve akrabalık anlayışları gibi karmaşık bir değişkenler sistemi etkilidir (Sayın, 2011). Toplumu anlamak için kuvvetli bir referans olan ailenin önemi toplumun nüvesi olması hasebiyle topluma ait norm ve değerleri barındırması ve neslin devamı için en meşru kurumlardan biri olmasıdır. Fakat evlenmek ile birlikte olmayı karıştırmamak gerekir. Çünkü ister ilksel isterse uygar toplumlar olsun bireylerin eş seçiminde toplum ya da topluluğun gelenek ve kültüründe önceden oluşmuş bazı kuralları vardır. Bu kuralları kişiler değil toplumsal ihtiyaçlar ve talepler belirlemiştir. Geleneksel toplumlarda bireyler tercihlerini topluluğun ya da grubun dışına taşıyamazlar ve topluluk ve grup normlarını dikkate almak durumunda kalırlar (Lundberg, 1970).

Evlilik ve aile türleri genel olarak beş gruba ayrılmıştır. Bu grup içinde oturan yer, eş sayısı, eşin seçildiği grup, otorite ilişkileri, soy ve şecereye göre yapılan evlilikler vardır. (Lundberg, 1970; Güneş, 2012).

Oturulan yere göre evlilikler kendi içinde matriloal, patriloal ve neoloal adıyla üç kısma ayrılmıştır. Erkeğin evlenince kadının ailesinin yanında yaşamasına matriloal denir. Türk halk kültüründe bu durum iç güveysi olarak adlandırılır. Kadının erkeğin ailesinin yanında yaşamasına ise patriloal denir. Patriloal geleneksel ve geniş aile türünde daha sık rastlanılan bir türdür. Neoloal ise evli çiftlerin kendilerine ait ayrı bir evde oturmalarıdır. Neoloal çekirdek aile türüyle daha çok dillendirilir (Güneş, 2012).

Eş sayısına göre evlilikte tek eşle evliliğe monogami, çok eşliliğe ise poligami denilir. Monogami genellikle modern olarak adlandırılan toplumlarda en sık görülen evlilik türüdür. Poligami ise kendi içinde iki kısma ayrılır. Poliandri kadının aynı anda birçok eşinin olmasıdır. Poliandri tipi evlilikler yaygın değildir. Bu tür evlilik örneklerine Tibet'te ve Alaska da rastlanmaktadır. Poliandri tipi evliliklerin tercih edilmesinde yoksulluk, toprak kıtlığı ve erkeklerin yaşam sürelerinin kadınlardan daha kısa olması faktörlerinin etkili olduğu belirtilir. Bir erkeğin birden fazla kadınla aynı anda evliliğine polijini denir. Polijini çoğunlukla Afrika ve Orta Doğu'nun bazı bölgelerinde sıkça rastlanılan bir evlilik türüdür (Güneş, 2012).

Eş seçiminde grup tercihine göre sınıflandırılan evlilik türleri Egzogami ve Endogami şeklinde ikiye ayrılır. Endogami akraba evliliği olarak da bilinen içevliliktir. Hindistan’da yapılan kast içi evlilikler buna örnek olarak verilebilir. Hindistan örneği aynı zamanda sınıf içi evliliklerde de örnek olarak verilir. Egzogami ise, evlenilecek olan kişinin üye olunan grup dışından seçilmesidir. İçevlilik ve dışevlilik birbiriyle zıt olsa da bazı ortak noktaları vardır. Sosyolojik sınıflandırmalar biçimlerinden olan soy, kabile, mezhep, sınıf, köy her iki evlilik biçiminde de belirleyici bir görev üstlenmiştir. Ayrıca gerek kişinin kendi grubu içinden gerekse grup dışından evlenmek zorunda kalması bir diğer ortak noktadır. Zorunluluk, yüksek yaptırım gücüne sahip bir sosyal normdur ve bireyin tercihlerinin üstündedir. On dokuzuncu yüzyılda Kazak Başkurtlarında dışevlilik kuralına uymayanların toplumdan dışlanması, dağlı Başkurtlarda ise ölüm cezasıyla sonuçlanması bu normların gücünün ne kadar etkili olduğunun göstergesidir. (Güneş, 2012).

Otorite ilişkilerinin belirlediği evliliklerde genellikle birçok toplum da erkeğin kadından daha üstün olduğu söylenir. Patriyarki evlilik kocanın üstünlüğüne denir. Buna halk arasında ataerkil de denir. Birçok kadın da bu durumu kabul etmektedir. Matriyarki evliliklerde ise otorite kadındadır ve kadının üstünlüğü söz konusudur (Güneş, 2012).

Evlilik türleri soy ilişkileri ve mirasın bölünmesi noktasında önemli bir unsurdur. Patrilineal evlilik miras paylaşımında baba soyunun üstünlüğünü esas alır. Matrilineal evlilikteyse miras bölüşümü anne soyunun üstünlüğüne göredir. Bilateral evlilik sistemindeyse her iki tarafta mirastan eşit pay alır. Bu evlilik türünde patrilineal ve matrilineal sistemlerin akrabalık ve soy ilişkisi geçerli değildir (Güneş, 2012).

Tercihli evlilikler farklı kültürler ve farklı değerleri yansıtan evliliklerdir. Bu tür evliliklere Türkiye’den levirat, sororat, berder ve taygeldiyi örnek olarak verilebiliriz. Levirat evlilik, eşini kaybeden kadının ölen eşinin erkek kardeşiyle evlenmesidir. Sororat evlilikte eşini kaybeden erkeğin ölen eşinin kız kardeşiyle evlenmesine denir (Lundberg, 1970). Berder evliliklerinde bir aileye mensup kız ve erkek bireyler diğer ailenin kız ve erkek bireyleriyle karşılıklı olarak evlendirilir. Taygeldi evlilikler karşı cins çocukları olan eşi ölmüş ya da boşanmış kadın ve erkeğin önce çocuklarını

evlendirmeleri sonra da kendilerinin evlenmesi şeklinde yapılır. Taygeldi evlilik ergin yaşta bireylerin aynı evde yaşamasının getirdiği toplumsal baskıyı azaltmak amacıyla daha çok tercih edilir. Taygeldi evlilik Müslüman toplumlar dışında görülmez. Geçmişte sıklıkla yapılan bu evlilik türünde ihtiyaçlar ve aileyi korumak amacıyla fedakarlıkla yapma öne çıkar. Günümüzde ise evliliklerin geleneksel evliliklerdeki en önemli farklarından biri eş seçimidir. (Gökçe, 2012).

Görüldüğü gibi ailenin gerekliliği ve verilen önem her toplum da hemen hemen aynıken, dünya genelinde evlilik farklı kurallara göre olmaktadır. Dolayısıyla evlilikler tek düze değil, toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılıklar gösteren özelliklere sahiptir. Bu evlilik türleri toplumun farklı bölgelerinde gelenek ve görenekler doğrultusunda belli ihtiyaçlara çözüm bulmak için yapılmaktadır.

Geçmişten bugüne değişime uğrayarak bugüne gelen ve değişmeye de devam edecek olan evlilikle ilgili değişimler modernleşme, sanayileşme, göç, ekonomik ve sosyal olgulardan dolayı farklılık göstermektedir. Dünyadaki bu değişim ve geçiş süreci Türkiye’de de güçlü bir etki bırakmıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde 1850’li yıllarda, İngiltere’deyse 1860’lardan sonra sanayileşme etkisiyle iyice belirgin hale gelen yeni sınıfların ortaya çıkmış ve toplumda yeni kültürel değerler sistemi oluşmuştur. Türkiye’de bu durum 1950’li yıllarda başlamış 1970’lerde ivme kazanmıştır. Türkiye bu tarihlerden sonra hızlı bir değişime maruz kalmış ve kendi öz benliğinden uzaklaşmıştır. Köyden kente göçle başlayan değişim süreci tarım faaliyetlerinin azalmasını ve kente göç edenlerin kültür ve geleneklerinde dönüşümlerin yaşanmasını ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda da değişen değerler ve sosyal yapı evlilik ve aile kurumunu da etkilemeye başlamıştır. Akşit, bu süreçte Türk toplumunun, kırsal yaşam değerleri ve kent yaşamı değerleri arasında hayatta kalmaya çalıştığını ve kendisine yeni bir kültür inşa etmeye başladığını söylemektedir (1985). Değişen toplumsal yapıyla birlikte artan bireysellik Türkiye’de aile değerlerinin farklılaşmasına yol açmış ve evlenme yaşı giderek yükselmiştir. Türkiye Aile Yapısı Araştırması sonuçlarında, 2021 yılında erkeklerin %39,6’sı ve kadınların %34,6’sı ilk evliliklerini 20-24 yaş aralığında yapmışlardır. Aynı çalışmada kadın ve erkek için en uygun görülen ilk evlenme yaş aralığı 25-29 periyodudur. Katılımcılar bu aralığa erkekler açısından %51,0, kadınlar açısından ise %47,8 oranında onay

vermiştir (TÜİK, 2022). Özgürlük, eşitlik ve bireyci söylemlerin artmasıyla evlilik yaşı yükselmektedir ve gençler tercihlerini kendi istek ve arzularına göre yapma eğilimindedir. Aile yapısı ve evlilikle ilgili değişimlere örnek olarak nikahsız birlikte yaşamanın ortaya çıkması, boşanmalarda artış olması, bekar kalmayı tercih etme ve tek ebeveynli ailelerin artması verilebilir.

Birlikte yaşama, çiftlerin nikah akdi olmadan aynı evde kalmaları ve cinsel beraberlik yaşamaları olarak tanımlanmaktadır. Birlikte yaşamak günümüzde gençler açısından evliliğe hazırlık, evlilikten kaçış veya evlilik karşıtı bir eylem ve beraberlik olarak görülmekte ve giderek yaygınlaşmaktadır. Genellikle batı toplumlarında sıkça rastlanan birlikte yaşama Türkiye’de de özellikle metropollerde yaygın bir eğilim haline gelmiştir. Birlikte yaşama evliliğe hazırlık, adayların birbirini tanınması ve olası problemlerin önden çözümüne olanak hazırlaması gibi görünse de kendi içinde bazı zorlukları da taşımaktadır. Çiftlerde duygusal problemler oluşabilmekte, arkadaş etkinliklerinde kısıtlamalar görülebilmekte ve hem ailelerin hem de çevrenin birliktelikleri onaylamamasından dolayı korkulara, kaygılara ve yaşam şekillerini saklama gibi birtakım sorunlara neden olabilmektedir. (Yıldırım, 2022; Kapız, 2002).

Boşanma, resmi nikâhla kurulmuş evliliğin, yine resmi kanunlarca ortadan kalkmasıdır. Genel refahtaki artış, kadınların çalışma hayatına dahil olması ve evlilikte yaşanan sorunların çeşitlenip, artması boşanma oranlarına yansımıştır. Yine günümüzde boşanmış kişilere negatif bakışın değişmesi de artıştaki etkenlerden biridir. Kentleşme ve kadınların kamuya açılması ev içi rol ve sorumluluklarda eşit dağılımı gündeme getirmiş ve çiftlerin karşılıklı bağımlılıklarının azalmasını ortaya çıkarmıştır. Bu durum aynı zamanda boşanmaların atmasının önünü açmıştır. Bireyciliğin etkisiyle bireylerin birbirinden kopuk olarak yaşamayı tecrübe etmesi yine boşanmaların artışında önemli bir etkindir. Bu durum da ailenin dönüşen başka bir yüzüdür. Türkiye’de günümüzde boşanma oranları giderek artmaktadır. ASAGEM’in 2006 yılında Türkiye’de yaptığı araştırmasında boşanmış erkeklerin oranı binde 9, boşanmış kadınların oranı ise %2’dir. Aynı kuruluşun 2011 yılında yaptığı araştırmada ise boşanmış erkeklerin oranı %1, boşanmış kadınların oranı ise %3’tür. Beş yıl içinde önemli bir artış yaşandığı görülmektedir. Yine aynı araştırma da boşanmış ve çocuklu katılımcılara “tekrar evlenmeyi düşünüyor musunuz?” sorusuna boşanmış erkeklerin %38’i evlenmeyi düşünüyorum diye cevap verirken, boşanmış kadınlarda bu oran %21’e

düşmüştür. “Kararsızım” seçeneği kaldırıldığında, evlenmeyi düşünmeyen erkeklerin %47, evlenmeyi düşünmeyen kadınların ise %53 oranında olduğu tespit edilmiştir. Yine çocuğu olan boşanmış kadınlarda evlenmeyi düşünme oranının azaldığı gözlemlenmiştir (ASAGEM, 2006; ASAGEM 2014). 1988 yılından bu yana, Türkiye’de boşanmayla ilgili kanunlarda değişiklik olmuş ve boşanma daha kolay bir hale gelmiştir. Hukuki kolaylıkla birlikte boşanma oranlarında artış gözlenmiştir. Adli sicil davalarından elde edilen istatistik verilerinde 1987 yılında mahkemelere 60.140 boşanma başvurusu yapılırken, 1988 yılında bu sayı ve oran önemli ölçüde artmıştır. 1990 yılında boşanma dava sayısı 141.322’ye ulaşmıştır. Bu boşanmaların %95’nin kent merkezlerinde olduğu gözlemlenmiştir (T.C. Başbakanlık Aile Kurumu Başkanlığı, 1990). TÜİK’in Türkiye Aile Yapısı Araştırması’nın verilerine göre boşanma nedenlerinde cinsiyete göre alınan sonuçlar şu şekildedir: En önemli boşanma nedenleri eşlerin sorumsuz ve ilgisiz davranmasıdır. Erkeklerin %41,2’si ve kadınların %24,2’si bu seçenekleri işaretlemiştir. Erkek katılımcılar sorumsuz ve ilgisiz davranmadan sonra en önemli boşanma nedenleri olarak %11,0 ile aile büyüklerinin aile içi ilişkilere karışması ve %9,7 ile evin ekonomik olarak geçimini sağlayamama seçeneklerini işaretlemiştir. Kadınlara ise sorumsuz ve ilgisiz davranmadan sonra en önemli boşanma nedenleri olarak %19,3 ile aldatmayı ve %14,6 ile dayak/kötü muameleyi seçmiştir (TÜİK, 2022).

Boşanma oranlarında artış, bazı farklılar olsa da refah seviyesinde yükselmenin olduğu ve geleneğin etkisinin azaldığı toplum veya ülkelerde daha yaygın biçimde görülmektedir. Bu duruma neden olan faktörler arasında macera severlik, sevginin ömür boyu sürmeyen bir duygu olduğunun kabulü ve boşanmayı kolaylaştırıcı olanakların artışı sayılabilir (Giddens, 2000).

Eşlerden birinin ölmesi ya da uzun zaman ev ortamından uzaklaşmasıyla anne veya babanın çocukları yalnız başına büyüttüğü tek ebeveynli aile modeli oluşur. Boşanma oranında artışla birlikte bu kategoride yer alan hanehalkı sayısı yükselir. (ASAGEM, 2014). Ülkemizde farklı bölgelerde babanın ekonomik sebeplerden dolayı yıllarca aileden uzak olması tek ebeveynli ailelere örnektir. Dünya genelinde anne ve çocuklardan oluşan tek ebeveynli aile, baba ve çocuklardan oluşan tek ebeveynli aileden daha yaygındır. Bu durum sosyoekonomik sorunlara neden olmakta ve çocuğun yetiştirilmesinde kadına büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Aile ve Sosyal

Politikalar Bakanlığı'nın yaptığı aile çalışmalarında bu konularda yer almaktadır. Ayrıca tek ebeveynli ailelerle ilgili yapılan araştırmalarda destek mekanizmaları, otorite, ev içi görev ve sorumluluklar ve ekonomik boyut biçiminde dört işlev belirlenmiştir (ASAGEM, 2006; ASAGEM, 2014). Tek ebeveynli aileler gündelik hayatta pek çok sorunla karşılaşmaktadırlar. Özellikle ebeveynliğin tek elde olmasının getirdiği iş yükünün fazlalığı, çocuk ve ev işleriyle ilgili yoğun mesai, sosyal yaşama uyum, etkili zaman kullanımı ve ekonomik yetersizliğin baş göstermesi bu sorunlar arasında yer almaktadır (Boylu ve Öztop, 2013). 1970'li yıllarla birlikte tek ebeveynli ailelerin sayısında artışın görülmesinde kadınların kamuda görünür olmaları ve iş hayatına atılmaları da önemli bir faktördür. Kadınların ekonomik açıdan güçlenmesi eşe ekonomik anlamda bağımlılığı azaltmış ve boşanma kararının alınmasında kolaylaştırıcı bir etki oluşturmuştur. Ayrıca evlilik dışı çocuk sahibi olan bekar annelerde artış olması ve tek ebeveynli aile kategorisine dahil olmaları oranının yükselmesindeki bir diğer faktördür (Kapız, 2002). TÜİK 2022 veri sonuçlarına göre, Türkiye'de toplam hanhalklarının %10,3'ü tek ebeveyn ve çocuklardan oluşmaktadır. Toplam hanhalklarının %2,3'ü baba ve çocuklardan oluşurken, %8'i ise anne ve çocuklardan oluşmaktadır (2022). Türkiye'de sayısal olarak oranı artan dağılmış aile tipi kategorisinde olan tek ebeveynli ve tek kişilik aileler üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir konudur. Bu tip aile üyelerinin özellikle de kadınlar, yaşlılar ve çocukların refah durumu siyaset ve sosyal politikalarda öncelikli olmaktadır (Koç, 2018).

Geçmişle kıyaslandığında farklı sosyal, bireysel ve ekonomik sebeplerden dolayı gençlerin bekar kalmayı tercih ettiği ya da geç yaşta evliliklerin olduğunu görmekteyiz. Türkiye Aile Yapısı Araştırması'nda 2006 yılında hiç evlenmemiş erkeklerin oranı %30 iken, 2011 yılında %31 olmuş, kadınlarda ise hiç evlenmemiş olanların oranı 2006 da %24 iken 2011 yılında bu oran %23 tür (ASAGEM 2014).

2.3. Toplumsal Yapıda Değişim ve Aile

Aile için genel kabul görmüş, kesin bir uzlaşma sağlanmış tam bir tanımlama yoktur. Fakat, ailenin özellikleri üzerinden bir tanımlama yapmak mümkündür. Buna göre;

“Aile, biyolojik ilişki sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal, vb. yönleri bulunan toplumsal bir birimdir” (Sayın, 1990).

Gökçe, ailenin genel özelliklerinden yola çıkarak aile için ebeveynler, çocuklar ve ebeveynlerin kan bağıyla oluşmuş akrabalarından oluşan sosyal ve ekonomik birlik tanımlaması yapar (1991).

Türk toplumunda geçmişten günümüze değin değerli ve kutsal bir kurum olarak görülmüştür. Türkler için yeryüzünde devlet, mekan ve hanelerde aile düzenin mimarısıdır anlayışı tarih boyunca önemini korumuştur. Bu yüzden devlet ve aile hem düzeni koruyan hem de korunması gereken kutsal yapılardır. Toplumda sosyal, hukuki ve siyasi dengenin olması için toplumun temel taşı olan ailenin dengesini koruması gerekir (Cebeci, 2009). Eski Türk toplumlarının sosyal birlikleri aileyle başlar ve toplumun çekirdeğini oluşturur. Göçlerle sürekli yer değiştiren Türkler aile yapısına verdikleri büyük önemle değer ve kültürel varlıklarını korumuşlardır. Aileye verilen Bu ehemmiyet dilin kullanımı ve akrabalık sınıflandırma ve adlandırmalarındaki lügat zenginliğinde de görülebilir (Doğan, 2009; Aydın, 2011).

Değişen dünya, sosyal hayat ve teknoloji bireysel açıdan değişime neden olurken bu değişim aile yapısını da etkilemektedir. Aile farklı kişilerden oluşan bir bütündür. Ayrıca aile hem benliği muhafaza eden hem de biz olmayı gerekli kılan bir yapıdır. Bireysel gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlamış kişilerden oluşan evlilik, temelleri sağlam atılmış mutlu ailelerin devamına zemin sağlamış olacaktır. Apaydın, aile bireylerinin aralarındaki etkileşimle oluşturdukları düzenin yanında bireylerin kimlik, benlik ve kişilik inşasındaki işlevinden bahseder (2001). Ailenin işlevleri hem yasalarla hem de geleneklerle belirlenir ve sosyal kurum olarak önemli görevleri vardır (Yörükoğlu, 1997).

Aile toplumun düzeni ve devamı için olduğu kadar, geleneklerin yeni nesillere aktarılması ve geleceği yöneten kişilerin eğitimini sağlayan bir yapı olarak da çok önemlidir. Bu öneminden dolayı devlet hukuku ve din etkisiyle insanlar tarafından desteklenmiş, aileyi koruma adına her toplumda yasalar ve toplumca belirlenmiş

normlar gelişmiştir. Ailenin temel yapısı, sorumlulukları ve işlevleri zamanla değişime uğrasa da aile, üyelerine ilk eğitimi sağlayan, onları koruyan ve yetiştiren en önemli birim olmaya devam edecektir (Doğan, 2009).

Ailenin farklı toplum ve kültürler de farklı türleri vardır. Toplumsal değişimi etkileyen sanayileşme kentleşme, göç, teknoloji, ekonomi, çevresel faktörlerden dolayı aile yapısı da değişmiştir. Aile tarihsel süreçte farklı şekillerde görülmüştür. Hem üye sayısı hem de iletişim ve ilişki biçimlerinde farklar olan aile tipleri tarihi her dönemde ve her toplumda kendi özgün yapısıyla yer almıştır. Günümüzde insanların oluşturduğu tüm kurum ve yapılarda olduğu gibi ailede de önemli değişim ve dönüşüm süreçleri yaşanmaktadır. Bu süreçlerde dengeli ve istikrarlı konumunu sürdürme açısından ciddi problemler yaşayan aile kurumu, pek çok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de evliliğe yönelik algıların değişmesi ve boşanma oranlarının artmasıyla gündeme gelmiştir. Türkiye’de aile türleri statik bir görünümde değildir ve karma özellikler gösterebilir. Önce geleneksel geniş aile tipinde olup sonra çekirdek aileye evrilen örnekler olduğu gibi çekirdek aile biçiminde kurulup sonra geniş aile türüne dönüşen örneklerde bulunmaktadır. (Eyce, 2014).

Ailenin sosyolojik olarak ortaya konulmuş farklı tipleri vardır. Bunlar genel olarak geleneksel ve kır kökenli geniş aile, kentlerde küçük aile olarak bilinen modern çekirdek aile, geçiş ailesi ve parçalanmış aile olarak sınıflandırılabilir.

Geleneksel geniş aile bireylerden daha çok aile normları ve kurallarının etkin olduğu bir yapıdadır. Geniş aile geleneksel ve kırsal aile olarak da isimlendirilir. Genelde sanayi devrimi öncesinde tarımla uğraşan toplumlarda vardır ve içinde birçok çekirdek aile barındırır. Geniş aile anne, baba, çocuklar ve yakın akrabaların aynı çatı altında bir arada yaşamasıyla meydana gelir. Aile içindeki kişiler birbirlerinden sorumludur. Kararları aile büyükleri alır, evi genellikle erkekler geçindirir (Gökçe, 2012). Geleneksel geniş ailede hiyerarşinin en üstünde yaşlıların yer alır. Ekonomik faaliyetler başta olmak üzere, aileye dair tüm kararlarda söz sahibi ve denetleyici olan yaşlı aile büyükleridir. Ailedeki diğer bireyler yaşlı aile büyüklerinin denetimi altında, kendilerinden istenen işleri tamamlayarak sorumluluklarını yerine getirirler (Eyce, 2014).

Geleneksel geniş ailenin farklı işlevleri vardır. Bunlara kısaca bakacak olursak;

- Ekonomik işlevi: Genellikle ailede gelir ve gider tek elde toplanır. Ekonomik bir firma gibi düşünülüp, incelendiğinde bireysel mülkiyetten ziyade akrabalarla ortak mülkiyet vardır.
- Koruyuculuk işlevi: Yardımlaşma ve dayanışma ekseninde sosyal güvenliğin sağlanması özel bir öneme sahiptir ve bu geniş ailelerin en temel işlevlerindendir. Endüstri toplumunda devletin görevi olan bu işlev tarım toplumunun zirvede olduğu zamanlarda aile kurumuyla gerçekleştirilmiştir.
- Biyolojik-Psikolojik işlev: Geniş aile üyelerinin birbirleriyle olan duygusal bağları güçlüdür. Ebeveynler, çocuklar, aile büyükleri ve akrabalar arasında sevginin, saygının ve güven duygusunun oluşması ve psikolojik açıdan bütünlüğün sağlanması aile ilişkileri açısından son derece önemlidir ve temel bir işlev görür. Bu yolla ailenin devamlılığını korunur ve bu yönüyle biyolojik fonksiyonu temsil eder. Bu iki misyon geniş ailenin en önemli ve korunan fonksiyonlarındandır.
- Eğitim işlevi: Aile üyelerine hem mesleki hem de dinî eğitimler aile içerisinde verilmektedir. Genellikle bu görevi ailenin en yaşlı bireylerinin üstlenir ve bu görev yeni nesilleri ailenin prensiplerine göre yetiştirmeyi sağlar.
- Dinî işlev: Aile üyelerine dinî eğitimle birlikte dinsel birliktelik için dinsel ibadetlerin uygulanması ve denetlenmesi sağlanır.
- Boş Zamanların Değerlendirilmesi işlevi: Ailedeki bireylerin dinlenmesi ve eğlenmesi de bu işlevler içinde yer alır.
- Prestij Sağlama işlevi: Aile üyeleri toplumda mevcut olan statülerini ailenin üzerinden oluşturur. Soylu olma, asalet gibi kan bağı veya mesleki statünün temel kaynağı hangi aileye mensup olduğuyula belirlenir (Gökçe, 1976)

Geleneksel toplumlarda siyasi ve ekonomik birlik şeklinde tanımlanan geniş aile, hem içinde üç kuşağı aynı anda bulundurması hem hiyerarşiye dayalı iş bölümüne sıkı sıkıya bağlı olması hem de çok fonksiyonlu yapısıyla kapsamlı bir örgütlenme biçimidir. Geniş ailenin hiyerarşik sistemi kimlikler, roller ve konumlarla oluşmuştur. Bu hiyerarşik sistemde yaş, medeni durum, cinsiyet, sağlık durumu ve doğurganlık özelliği temel unsurlardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde erkek, evli, yaşlı, sağlıklı ve

doğurganlık işlevi olanlar daha üst bir seviyededir (Özbay, 1984). Modernleşme sürecinin getirisi olan toplumsal yapılarıdaki köklü dönüşümlerin etkisiyle geleneksel geniş aile modelinin işlevleri büyük oranda modern toplum kurumlarına devredilmiştir. Sanayi devriminin ortaya çıkardığı sosyal hareketlenmeler, yeni bir piyasa üretim yapılanması, seri üretim ve iş bölümüyle ivme kazanan yeni mesleki uzmanlaşmalar geniş aileye yönelik işlevlerde evrimsel bir dönüşüm gerçekleşmesine sebebiyet vermiştir. Kadınların kamuda ve iş piyasasında daha çok yer almaya başlaması, feminist hareket ve düşüncelerde artışların görülmesi ve liberal düşünce sisteminin demokrasi, insan hakları gibi kavram setleri hem bireysel hem de kurumsal oluşumları ve aileyi derinlemesine etkilemiştir. Tüm bunların neticesinde ortaya çıkan kentleşme olgusu, sosyal mobilizasyon ve sanayi alanındaki gelişmeler çekirdek aile tipolojisini kalıcı olarak gündeme taşımıştır (Eyce, 2014).

ASAGEM 2011 Türkiye Aile Yapısı Araştırması'na göre, bölgelere göre geniş aile oranları şöyledir: Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde (%9) Batı Marmara'da (%6) oranında olan geniş aile, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde ise %19 civarındadır (ASAGEM, 2011).

Anne, baba ve bekar çocuklardan meydana gelen çekirdek aile modern ya da küçük aile şeklinde de tarif edilir. Çekirdek aile çocuk sayısının az olduğu, kadının çalışma hayatında ve aile ile ilgili kararlarda rol aldığı bununla birlikte akrabalık bağlarının daha az olduğu ailedir (Sarı, 2013). Çekirdek ailelere çocukları olmayan ve evlat edinen aileler de dâhil edilir. Çocuksuz evli çiftlerde çekirdek aile kapsamına girer.

Türkiye'de özellikle 1980'lerden sonra çekirdek aile yapısı daha çok öne çıkmıştır. Fakat bu çekirdek aile yapısı etrafında akrabalık bağları ve karar alma mekanizmasında bitişiklik barındırmaktadır. Bu yüzden Batılı anlamda bağımsız çekirdek aile yapısından söz etmek zordur ve bağlantılı çekirdek aile olarak nitelendirmek daha uygundur. Bağlantılı çekirdek aile, geniş aile ve çekirdek aile ortasında dönüşüm yaşayan ara bir formdur (Sarı, 2013). Modern toplumların aile örgütlenme formu olan çekirdek ailelerde kadın ve erkek rollerinde ve sorumlulukların da farklılaşma vardır. Kadının çalışması ve erkeğin ev işlerinde görev alması normal ve talep edilen bir tutumdur (Sarı, 2013). Modern çekirdek aile modernitenin etkisi ve gelişen teknolojinin yardımıyla bireyci yönü ağır basan, benlik duygularının ön plana

ıkarıldığı bir yapıya sahiptir. Çekirdek aile, liberal düşüncenin rağbet gördüğü, demokratik düzenlemeler ve rasyonel kurallarla sosyal ilişkilerin oluşturulduğu bir sistemin aile modelidir (Sayın, 1990).

Çekirdek aile daha çok sanayi ve modern toplumlarının ailesidir. Kentleşmenin artması, tarım da ki daralma geleneksel aileden çekirdek aileye geçişi hızlandırmıştır. Çekirdek ailenin daha modern ve özgür olduğu söylenmekle birlikte akrabalık bağlarının çekirdek ailelerde daha zayıf olduğu da tespit edilmiştir. Emre Kongar'ın İzmir'de kentsel aileyi incelediği çalışmasında kentsel ailede akrabalık ilişkilerinin zayıfladığını tespit etmiştir (1986).

2013 de Ankara da yapılan Uluslararası Aile ve Sosyal Politikalar Zirvesi de konuşma yapan Dikeçligil ve Tarhan'ın çekirdek aile ile ilgili düşüncelerini dile getirmişlerdir. Dikeçligil, çekirdek ailenin sadece sayısal bir beraberlik olmadığını kişiler arası ilişkilerin de önemli olduğunu modernizmin ise bunu yok saydığını, çekirdek ailenin giderek arttığını belirtmiştir (2013). Tarhan, ise çekirdek ailede artık bilgisayarında bir birey olarak sayılması gerektiğini teknolojik gelişmelerle eve giren bilgisayar ve internetin ailelerde çözülmeye yol açtığını ve boşanmaların önemli sebeplerinden biri olduğunu vurgulamıştır (2013).

Değişime uğrayan toplum sanayileşmenin etkisi, kentte yaşamaya olan istek, kırsal alandaki ekonomik sorunlar gibi sebeplerden dolayı kırdan kente bir göç yaşanmıştır. Bu süreçte kentin daha kenar bölgelerine yerleşen gecekondu denilen yerleşim yerlerinde oturan, yapı itibariyle çekirdek aile işlevsellik olarak geleneksel aileye benzeyen aileye geçiş ailesi denmektedir. Geçiş ailesi tam olarak ne kent ne de kır ailesi olmayı başaramamıştır. Türkiye'de aile kasaba ve gecekondu ailesi de geçiş ailesi sayılmaktadır (Gökçen, 2013).

Ölüm, boşanma ve ayrı yaşama gibi nedenlerle eşlerden herhangi birinin ya da her ikisinin de bulunmadığı aileler parçalanmış aile olarak isimlendirilir (Dikeçligil, 1995). Ebeveynlerden birinin aileden uzun zaman ayrı kalması, ailede yaşanan psikolojik, ekonomik ve sosyal sorunlardan dolayı aile içindeki bağların zayıflayıp parçalanmasına sebep olabilir. Yapılan araştırmalar, parçalanmış ailelerdeki çocukların yaşadıkları travmalardan dolayı korku, üzüntü, öfke ve suçluluk gibi

duygular yaşadıklarını, uyum sorunları ve suçlu davranışlarına yöneldiklerini göstermektedir. (Özbay ve Öztürk, 1992).

Ailede yaşanan değişimlere örnek olarak aile tiplerinin çeşitlenip, farklılaşması, boşanmaların oranlarında yükselmenin olması ve tek ebeveynli ailelerde artışın görülmesi verilebilir. Aile ve toplumdaki değişimler açısından konuya yaklaşılsa aile bağlarının ve aile içi ilişkilerin zayıflaması, yoksulluğun kronik bir hale gelmesi ve hem iç hem de dış göçün artması örnek olarak gösterilebilir (Birekul, 2013; Can, 2013). Dünya’da sanayileşme ve kentleşme ile yaşanan toplumsal değişimler hızlı şekilde aileyi de etkilemiştir. Geniş ve geleneksel aileden çekirdek modern aileye doğru değişim yaşanmıştır. Gelişmiş ülkelerde çekirdek aile parçalanmaya başlamış ve boşanmaların artmasıyla tek ebeveynli ailelerin sayısında artış olduğu gözlenmiştir. Yine çocuk sayısında azalma ve geç yaşta evliliklerde bu değişimlerdenidir. Ayrıca kadınların kamusal hayata katılımı ve iş piyasasında yer almaları çocuk ve yaşlı bakımında kreş, bakımevi, huzurevi gibi kurumların öne çıkmasına neden olmuştur. Çalışan kadınlar, kariyer planları yaparak daha az çocuk sahibi olmayı tercih etmişlerdir (Ekici, 2014). Sanayi devrimi sonrası aile içi iş bölümünün ve rol dağılımının daha eşitlikçi bir görünüm sergilemesi, aile reisliğinin sorgulanıp, önemini yitirmesi, miras bölüşümünde kadınlarında pay almaya başlaması kadınların hem aile içinde hem de toplumda konumlarını güçlendirmiştir (Bayer, 2013). Bu durum ailedeki değişimin önemli sebeplerindenidir. Evlilik yaşının ileri yaşlara çıkması, boşanmaların artması ve çocuk sayısının azalmasını bu değişimlere birkaç örnek olarak verebiliriz.

Teknolojinin, yaygın biçimde ve hızla toplumun tüm alanlarına sirayet etmesi ve bunun sonucunda yirmi birinci yüzyılın dijital çağ olarak adlandırılması bilinen bir gerçekliktir. Aile yapısı ve aile içi ilişkilere etkisi noktasında teknolojik yenilikler en çok radyo, televizyon, bilgisayar, cep telefonu ve internet üzerinden gerçekleşmiştir. Her ne kadar insanlığa ve topluma birçok faydası dokunsa da teknolojik ürünler aileyi daha çok olumsuz biçimde etkilemiştir. Aile bireyleri arasında sosyal ve duygusal paylaşımlar azalmış, bireylere ailesi tarafından verilmesi gereken ilgi, sevgi ve destek teknolojik cihazlar ve sanal ortamlarda aranmaya başlanmıştır.

Toplumsal yapının tüm dinamizminden etkilenen diğer kurumlar gibi aile de sosyal yapının değişmesinden kendi payına düşen kısmı almıştır. Sosyal yapının değişimiyle kurumlarda oluşan etki her toplum için aynı değildir. farklı gelişim seviyesinde olan toplumlarda farklı aile tipleri oluşur (Kongar, 1986). Günümüz toplumların da insanlar farklı aile yaşamları sürmekte, Ailede değişimler gerçekleşmektedir. Bunlar tek ebeveynli aileler, birlikte yaşama, boşanma oranlarının artması, eşcinsel evliliklerin görünmesi şeklindedir. Aile, zaman içinde büyük yapısal değişimler geçirmiştir. 1950'lerden sonra Türkiye'de de gelişen sanayileşme ve artan kentleşme aile yapısını etkilemiştir. Bu değişim ailenin biçimi, büyüklüğü ve akrabalık ilişkilerindeki değişimlerdir.

Koç, Türkiye'de aile yapısının değişimiyle ilgili yaptığı çalışmaya ait makalesinde son 50 yılda aile yapısındaki değişimi anlatmaktadır. Türkiye'de yaşanan sosyo-ekonomik değişimin çekirdek aileyi artırdığını, geniş ailedeki çözülmenin bir kısmının geçici ailelere dönüştüğünü 1990'dan sonra parçalanmış ve tek ebeveynli ailelerde ciddi bir artış olduğunu tespit etmiştir (2018).

Beşpınar, evlilikle ilgili tutumların dönüşmekte olduğunu, boşanmaların ve hiç evlenmemiş olanların sayısının arttığını, eğitim ve gelir seviyesindeki yükselişin kişilerin evlilikten beklentilerini ve evlilik yaşının yükselmesini etkilediğini belirtmiştir. Bununla birlikte Türkiye'de geleneksel değerlerin ve ailenin önemini koruduğuna işaret etmektedir (ASAGEM, 2014).

Türkiye Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın hazırladığı "Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler" isimli çalışmada (2014) Türkiye'de aile yapısının değişimiyle ilgili oranlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. 2: Türkiye’de aile yapısının değişimi

Türkiye’de Aile Yapısının Değişimi, 1968-2011 (%)			
	Çekirdek	Geniş	Dağılmış
1968	59,6	32,1	8,3
1973	59,0	32,4	8,6
1978	58,0	33,9	8,1
1983	61,6	27,9	10,5
1988	63,4	25,5	11,1
1993	67,6	23,5	8,9
1998	68,2	19,5	12,3
2003	69,3	16,0	14,7
TAYA 2006	73,0	14,5	12,5
2008	69,8	15,9	14,3
TAYA 2011	70,0	12,3	17,7
1968-2011 değişim yüzdesi	+11,1	-137,8	+57,4

Kaynak: (Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, 2014)

2.4. Toplumsal Yapıda Değişim ve Gelenek

Gelenek kelimesinin sözcük anlamı, toplum ya da topluluklarda kuşaklar aracılığıyla bugüne ve geleceğe aktarılan geçmişin kültürü, alışkanlıkları, bilgisi, töresi ve davranış kalıplarıdır. Gelenek için genel olarak zamanla biriktirilen toplumların kültüründe yer alan her şey de denilebilir. Ayrıca genellikle sözlü aktarımla geçen kavramlardır. Gelenekler bir kuşaktan kuşağa, elden ele aktarılabilen, kalıp davranışlar halini almış köklü adetlerdir. Gelenek, adet haline gelen bir eylemi anlatan en kapsamlı addır. Latince “tradere” kelimesiyle bilinen gelenek İngilizce’de “tradition” olarak ifade edilir. Geleneğin Arapça lügatte karşılığı ise “an'ane” dir ve aslında bir hadis terimidir (Vural, 2003). Gelenek sosyal normların işlevine vurgu yapan sözlü kültür ögesidir. İşlevsel olarak töre, görenek, adet ve örfle benzerlik gösterir. Bütün toplumlarda yer eden bireylerin davranışlarını düzenleyen bazı kurallar ve normlar vardır. Bunlar, o toplumun üyelerince kabul görmüş, benimsenmiş ve tarihi arka planı

olan sosyal norm unsurlarıdır (Güngör, 1995). Toplum içinde doğan büyüyen bireyin davranışları o topluma ait değerler ve geleneklerle şekillenir. Gelenek toplumsal hayatın inşası ve devamı içinde çok önemlidir. Bulaç, geleneği sosyolojik açıdan incelemiş ve tanımlamıştır. “Tarih, Toplum ve Gelenek” isimli eserinde gelenekle ilgili şu tanımları yapar:

“Gelenek, çok sayıda farklı kültürel öğeyi, davranış şekillerini ifade eder. Gelenek bu anlamda somut insan davranışlarına, topluluk ilişkilerine işlemiş bir olgudur. Birçok kavim ve topluluğun örf ve adetleri, kuralları bu kaynaktan beslenerek oluşur. Gelenek çağdan çağa insanlarla aktarımı o kadar güçlü bir olgudur ki geçmişten bugüne geleneği olmayan bir topluluğa rastlanmaz. Çok sayıda kültür ögesi, felsefi norm ve davranış şekli, hukuki teamül, bu geleneğin altındadır. Buna göre gelenek, “soyut bütünlüğü bakımından ve kendi tarihsel gelişimi içinde homojen ve yekpare bir bütün olmaktan çok; tarihin, alışkanlıkların, iç ve dış kültür unsurunu, bilimum örf ve adetlerin, yeni kültürel alışverişlerin bir yerde toplandığı, yavaş veya hızlı değişime uğradığı bir alandır” (1985).

Yaşadığımız yirmi birinci yüzyılda pek çok alanda geleneklerin devam ettiği söylenebilir. Devam eden gelenekler arasında din, sanat, edebiyat, siyaset (devlet) ve bilim sayılabilir. Bunlar devamlılığa sahip ve binlerce yıllık tarihi olan geleneklerdir. Bazı gelenek zincirlerinin sürelerine dair aşağıdaki örnek verilebilir.

“Monoteizm geleneği, süre bakımından, bugün iki buçuk üç bin yıllık bir gelenektir. Vatandaşlık geleneği, takriben iki bin yıllık bir gelenektir. Hristiyan geleneği neredeyse iki bin yıllıktır. Liberal gelenek, yüzyıllarca yaşlı, Marksist gelenek, hemen hemen yüzyıllık bir gelenektir. Sanat ve edebiyatta "modernizm" geleneği Marksist gelenekle aynı yaşta veya ondan biraz daha uzundur” (Shils, 2003).

Bilim insanlarının çalışmalarıyla ortaya konulan gerçekler ışığında geleneklerin her toplumda ve her çağda var olacağı kaçınılmaz bir olgudur.

Gelenek, kökü geçmişte geleceğe uzanan, toplumların kültürünü geçmişten bugüne devam ettiren bugünün düşüncesi, hayatıdır. Canlı ve üretken olan kültürler gelenekseldir. Geleneksellik gelenekçilikle karıştırılmamalıdır.

“Gelenek, eğer geçmişe ait etnografik bir tespitin ötesinde bir varlık göstermiyorsa o zaten ölü demektir; şimdiki zamanın değil geçmişin geleneğidir. Fakat bugünkü toplumda etkili, geçerli, ruhlari saran bir varlığı varsa, o sosyolojik bir olgudur. Yaşayan bir geleneğin değişme gücü vardır. Canlı bir gelenek, denenerek bugüne gelmiştir. Bu demektir

ki kargaşadan uzak, sağlıklı ve etkili işleyen bir toplumun insanları tabii olarak gelenekseldir” (Özakpınar, 2012).

Vural, geleneği şu şekilde açıklar:

“Gelenek, günümüzde karşılaşılan en karmaşık terimlerden birisidir. Çoğu zaman gelenek belli bir yolu izleme, belli bir çerçevede hareket etme ya da daha önceden birisinin ortaya koyarak süreklilik kazandırdığı olguyu devam ettirme olarak anlaşılır. Geleneğin bundan başka ve en popüler anlamı, günlük dilde örf, âdet, töre anlamında kullanılmaktadır” (2003).

Vural, aynı zamanda sosyal bir olgu ve değerler sistemi olarak geleneğin farklılaştığını söyler. Geleneksel bir toplumda genellikle değerler sistemine yapılan bir gönderme olarak gelenek anlaşılmalıdır der (2003). Bir geleneğin gelenek olarak önem arz edebilmesi için ne kadar süredir yaşadığından çok geleneğin bütünlüğü daha önemlidir” (Aysoy, 2003).

2.5. Toplumsal Yapıda Değişim ve Değerler

Değer farklı disiplinlerde ele alınmış insanla ilgili olan bir kavramdır. İnsanın duyguları, düşünceleri ve davranışları değerlerden beslenir. Sosyal bilim araştırmacılarının pek çoğu insan davranışlarının açıklanmasında değerlerin başat bir önemi olduğunu belirtirler (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Değer kişisel değerlendirme süreçlerinin bir ürünüdür. İnsan nesnelere değer atfeden, değerli ya da değersiz nitelmesi yapan yegane varlıktır. Dünyada değerli olduğu söylenen her şey mutlak anlamda değerli değildir. Onlara bu değeri atfeden insanlardır (Büyükdüvenci, 2003).

“Değerler, bireylerin doğru olarak kabul ettikleri ve inançlarından güç alan kabullerdir” (Macionis, 2013). Değerler, kişilerin toplum içerisinde yaşamlarını güvence altına almaya yarayan, onların hayatını kolaylaştıran sosyal davranış kalıplarıdır. Değerler, amaç ve davranışların belirlenmesinde bireylere doğru ve yanlışın ne olduğunu söyleyen ölçütlerdir. Veya sosyal olarak arzu edilen şeyler için paylaşılan soyut düşüncelerdir. Sonuçta değerler insanlara iyi, kötü, güzel, çirkin,

ahlaki ve gayri ahlaki şeylerin ne olduğu ya da ne olması gerektiği konusunda ölçütler sunar. Değerler, neyin önemli olduğuna vurgu yapan, bireye özgü, kişisel inançları içine alan, bireylerin yönünü tayin eden pusulalardır. Değerler ayrıca nelerden uzak durulması gerektiğini gösterir ve yaşamı yönlendirir. Yine değerler, farklı olaylar karşısında nasıl tepki verileceğinin temelini belirlerken aynı zamanda motivasyon sağlayan davranışlara yönelmede kullanılan en güçlü araçlardır. Değerlerin kabul edilebilir olması ve tekrarlanmaya uygun bir yapıda bulunması gereklidir. Bu şekilde olmazsa yaygınlığı ve devamlılığı olmaz. Ayrıca mekan üstü ve zaman üstü bir kaynağa dayanmazsa kalıcı etki bırakamaz (Bolat, 2016).

Değerler bazı konularda evrensel öğeler taşır. İnsanın dünyaya yönelik algısı ve kişilik gelişimi bu öğelerdendir. Bu değerlerin pek çoğu toplum tarafından içselleştirilmiş kültür unsurlarıdır. İnsanların çoğunluğu tarafından kabul edilen değerler baskın değerler olarak adlandırılır. İnsanların bir kısmı tarafından kabul görüp, geri kalan kısım için hiçbir önemi olmayan değerlereyse değişken değerler denilir. Değer kavramı, farklı disiplinlerin çalışma konusu olmuş ve kavram çeşitli boyutlarda ele alınmıştır. Felsefede genellikle toplumsal yönüyle dikkate alınmış ve özellikle dini ve ahlaki değerler üzerindeki farklılıklara odaklanılmıştır. Psikolojide ise değerlerin insanlar üzerindeki etkisi dikkate alınmış ve değerlerin insanlarda nasıl davranış değişikliğine yol açtığına odaklanılmıştır (Güngör, 2010).

Güngör'e göre; bazı sosyal değerler tüm insanlığı ilgilendirdiği için evrensel nitelik boyutundadır. Ayrıca, farklı toplumlar ve uluslarda idrak etme biçimine bağlı olarak ulusal değerler diye bir değer çeşidi vardır (2010). Sosyal kültür içinde varlığını sürdüren inançlar, düşünceler ve normların toplum tarafından meydana getirilmesi, uygulanması dışında, sosyal birliği temin eden ve süreklilik sağlayan değerlerin işlevi açısından önemli faktörlerdir (Fichter, 1990).

Değerler, bireysel davranışları düzenlerler. İnsanların güdülerini kontrol edilebilir hale getirerek öğrenme yeteneklerini yüksek tutmaları onları diğer varlıklardan ayıran en önemli farklardandır. İnsan davranışlarını nadiren güdüsel olarak belirlemektedir. Sosyalleşme ve eğitim süreçleriyle kazanılan değerlerin ve alışkanlıkların aracılığıyla beşeri davranışlar yönetilir. Dolayısıyla kazanılan alışkanlıklar ve değerler, kişinin davranışını değiştirip çevresel koşullara uyarlama aşamasında etkin olmaktadır.

Değerlerden türeyen ve toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar ve normlar oluşturduğu baskıyla bireyler toplum içerisinde rol ve statülerini değerlere göre şekillendirirler (Dönmezer, 1978).

Atabek, “*Toplumsal değerlerin değişebileceğini ifade ederek, kimisinin gelişimin gerisinde kalabileceğini, kimisinin de değişerek anlam kazandığını ifade etmiş ve değerlerin yeni değil, çok eski ve içi boş olan tüketim dünyasının değerleri olduğunu*” belirterek şu örneği vermiştir; Emeğe değer verme yoktur, paraya değer verme vardır. Atabek, son yıllarda yitirilen en büyük değer olarak sorumluluk değerini göstermiştir (2003).

Değerler toplumda bütünleştirici etki yaratarak bireylerin topluma uyumunu kolaylaştırmaktadır. Değerlerin insan yaşamını anlamlı kılan özelliklere sahip olması, onu diğer canlılardan ayırmakta ve kendi davranışlarına yön vermede bir inançlar bütünü oluşturmaktadır. Ayrıca, değerler tutum ve davranışların belirlenmesinde ve biçimlendirilmesinde önemli rol oynar (Ulusoy ve Dilmaç, 2012).

Uluslararası Stratejik Araştırma, Eğitim ve Danışmanlık Merkezi’nin (USADEM) “Gençlik Nereye Koşuyor?” başlığı ile “1980-1990 ve 21. yüzyıl” olarak incelenen üç farklı dönemdeki araştırma sonuçlarına göre 1979- 1980’li yıllardaki gençlikle karşılaştırma yapıldığında daha sonraki dönemlerdeki gençlerin giderek mutsuzlaştığı değerlerinin değiştiği gözlemlenmiştir. Burada “sevgi” nin yerini “para” nın aldığı belirlenirken, “Zengin olmanın yolu nedir?” sorusunun cevabı olarak 1980 gençliği öncelikle iyi bir eğitim derken ardından ticaret, memurluk, miras ve şans oyunlarını sıralamıştır. 1990 ve 2000’li yılların gençliği ise öncelikle miras olmak üzere, şans oyunları, politika ve ticaret cevaplarını vermiştir. Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak, gençlikte bu değişimin 1980 sonrasında başladığı ve “*bireyselleşen gençlik, giderek paraya dayalı renkli yaşam biçimine yöneliyor*” düşüncesinin öne çıktığı söylenebilir (Armağan, 2004).

İmamoğlu ve diğerlerinin “1970’lerden 1990’lara Değerler: Üniversite Düzeyinde Gözlenen Zaman, Kuşak ve Cinsiyet Farklılıkları” adlı çalışmalarında 1970’li yıllarda üniversite öğrencileri ile 1990’lı yıllardaki öğrencilerden alınan sonuçlar karşılaştırıldığında “*aydın, bağımsız, ehil, haya gücü kuvvetli gibi araç-değerlerde ve*

kendine saygı, kurtuluş” gibi amaç-değerlerde artışlar gözlenmiş,” “itaatkar, dürüst, kibar, geniş görüşlü ve yardımsever” gibi araç-değerlerde ve “barış içinde bir dünya ile eşitlik” gibi amaç-değerlerde azalma gözlenmiştir (1990).

Dünya Değerler Araştırması, 2010-2014 yılları arasında 5 yıllık bir zaman diliminde toplanan verilerden oluşmaktadır. Açıklanan ve son “6. dalga” olarak adlandırılan raporda Türkiye’ye ait birçok veri bulunmaktadır. Bu veriler ki bazı bulgular özetle şu şekildedir. Türkiye toplumunda %95,4 gibi yüksek bir oranda Aile önemlidir. Türkiye toplumunda Arkadaşlar %58 gibi bir ortalama ile önemini korur. Türk toplumu için boş zaman lüks olarak algılanmaktadır. Boş zaman konusunu önemli bulanların oranı %41,9’dur. Siyaseti önemli bulanların oranı %16,1’dir. Türkiye’de halkın %97,4’ü bir sendikanın üyesi değildir. Halkın %94,9’u da bir partiye aktif olarak üye değildir. Türkiye toplumunda iş çok önemlidir. %49,6’lık oranla Türk halkı, iş konusunu “çok önemli” olarak değerlendirmektedir. Türkiye’de halkın %63,5’i daha iyi ekonomik koşullar ve yüksek ekonomik büyüme oranları isterken, %20,8’i ülkenin güvenli olmasını daha çok istemektedir. Türk halkı için Din, %68,1le çok önemli bir yerdedir. Ayrıca Türk toplumunun %97,3’ünün dini bir inancı veya dini bir grupta mensubiyeti vardır. Bu orana bakılarak, Türkiye’de insanların dindar oldukları düşünülebilir. Diğer yandan, Türk halkı özgür iradeye inanmakta, kendi kararlarını vermekte, seçimlerini yapmakta özgür olduklarını düşünmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe, bu oranda artmaktadır. Kadınlar erkeklerden, yaşlılar gençlerden biraz daha kadercidir. Eğitim düzeyi arttıkça, oran kadercilikten özgür iradeye yönelmektedir. Türk insanı düşünüldüğü gibi mutsuz değildir. Halkın %46,3’lük geniş bir kesimi kendisini “mutlu” olarak değerlendirirken, %37,5’i kendisini “çok mutlu” olarak değerlendirmektedir. Türkiye’de kendisini tamamen “memnun” hissedenlerin oranı sadece %14’tür. Bu, düşük bir oran olsa da, tamamen “memnuniyetsiz” olanların oranı da yalnızca %2,2’dir. Türkiye’de halkın %95,5’i gibi büyük bir çoğunluğu herhangi bir spor faaliyetine/kulübüne üye değildir. Halkın %96,6’sı da herhangi bir sanat grubuna/faaliyetine üye değildir. Türkiye’de %47,6’lık geniş bir nüfus kesimi sağlık açısından kendisini “iyi” hissetmekteyken, %18,8’i sağlık konusunda kendisini “çok iyi” hissetmektedir. Halkın sadece %11,6’sı çoğu insana güvenilebileceğini düşünürken, %82,9’luk kısım, diğer insanlarla iletişime geçerken çok dikkatli olunması gerektiğini düşünmektedir. Türkiye’de istenmeyen komşu tipleri şu şekilde

sıralanır; uyuşturucu bağımlıları (%93,3), eşcinseller (%85,4), yoğun alkol kullananlar (%83,3), AIDS hastaları (%74,9) ve evli olmayıp beraber yaşayan çiftler (%65,4). Türk toplumunda halkın %47,1'i kadının kocasından fazla para kazanmasını sorun olarak görmektedir. Ayrıca işsizliğin arttığı zamanlarda istihdam için öncelikli olarak erkeklerin tercih edilmesi gerektiğini savunanların oranı %59,4'tür. Annenin çalıştığı zaman çocukların acı çekeceği görüşüne katılımcıların %18'i yoğun şekilde, %47,9 oranında bir kısmı olağan düzeyde destek vermiştir. Erkeklerin siyasette kadınlardan daha başarılı olduğu görüşüne de %32 yoğun destek, %36 da destek vermektedir. Erkeklerin iş yaşamında kadınlardan daha başarılı olduğu görüşüne ise %23,4 yoğun destek, %40,7 de destek vermektedir. Türkiye cinsiyet eşitliğinde 60 ülke arasında 48.dir. Türkiye'de insanların %68,4'ü evliliği diğer medeni hallere tercih etmektedir (WVS, 2014).

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Konusu

İnsanlar, büyük bir toplumda ve bu toplumda yer alan küçük büyük gruplarda yaşar. Sosyolojide bu grupların içinde olduğu yapıyı inceler. Bu anlamda toplum, *“belirli bir bölgede yaşayan insanlardan oluşmuş ve üyelerinin ortak bir hayat tarzını paylaştıkları en büyük insan grubunu ifade etmektedir”* (Dönmezer, 1978).

18.yy’dan itibaren sanayileşme, göç gibi olgularla değişen sosyal yapının, ülkelerin temel taşı olan aile kurumuna, gelenek ve değerlere yansımaları önemli bir sorunsaldır. *“Toplumsal yapı, toplum içindeki ilişkilerin ve olayların meydana geldiği, toplumsal grup ve kurumların yer aldığı canlı bir varlık gibidir”* (Erkal, 1982). Bu canlı varlığın bağrında bulunan bütün olgular toplumsal yapının değişmesiyle birlikte değişmeye başlamıştır. Bu değişimlerin toplumsal yansımalarını tespit etmek için bu araştırmanın konusu Türkiye’de değişen sosyal yapıyla birlikte aile, evlilik, değerler ve gelenekler olarak belirlenmiştir. Araştırmanın odak noktası, *“Türkiye’de Değişen Sosyal Yapının Aileye Etkisi”* başlığından oluşmaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, küreselleşmenin etkisiyle değişen dünyada, giderek unutulmaya yüz tutmuş aile, geleneklerimiz ve değerlerimizin yoksunluğunun şu anda ve gelecekte bizlere bırakacağı izleri tespit edebilmektir. Ayrıca, değişen aile ve evlilik kurumuna farklı bakış açılarından bakarak derinlemesine tespitlerde bulunmaktır. Geleneksel bir toplum yapısına sahip olan Türk toplumunun, sosyal yapısındaki değişimine ve bu değişimin sonuçlarını anlayabilmektir. Bununla birlikte topyekun ve birbirini etkileyerek meydana gelen bu değişimlerin toplumsal ve bireysel yansımalarını inceleyebilmektir. Araştırmanın genel amacı aile evlilik ve değerlere olan bakış açısını ve değişimin getirdiği farklılıkları tespit ederek, giderek artan boşanmalar, nikahsız evlilikler, bayramların tatil olarak algılanması, düğünlerde israfın artması gibi konuların bireylerde oluşturduğu anlamı yakalayabilmektir.

3.3. Araştırmanın Önemi

Sosyoloji alanındaki bilim insanlarının sık sık ele aldığı sosyal yapı, aile, evlilik, gelenek ve değerler konusu gelecekte de önemini devam ettirecek ve araştırılmaya devam edecektir. Çünkü;

“değerleri ve gelenekleri kuvvetli olan topluluklar değişime karşı daha hassastır. Sosyal yaşamda süratli ve kolay değişen değer ve kurumlar ile yavaş ve zor değişenler bir arada bulunarak cemiyette denge ve düzen sağlarlar. Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasî değer ve kurumlar içinden bazılarının değişmesini toplum ister veya değişime daha az karşı koyar, bazılarının değişmesine ise şiddetle karşı çıkar. Bir millet, hükümetlerin yıkılması karşısında büyük tepki göstermez, ama devletin yıkılması karşısında şiddetli tepki verir. Modayla ilgili konularda değişime çokça teveccüh göstermeyen toplumda, bayrak, din, dil, ahlâk ve töreler söz konusu olduğunda büyük bir direnç görülür. Çünkü bunlar bir milleti diğerinden ayıran, onun şahsiyetini teşkil eden, millî varlığı devam ettiren özgün değerlerdir.” (Arvasi, 2009).

Daha önce bu konularla ilgili yapılan çalışmalar yeni araştırmalarla desteklenmezse toplumsal değişimin boyutları hakkında fikir sahibi olamayız. Bu yüzden, bu araştırma, sosyal yapıdaki birden fazla ögenin bir arada ele alınarak incelenmesine olanak sağlaması açısından önemlidir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada hazırlanmış sorular, Ankara’da yaşayan rast gele seçilmiş 20 farklı kişiye uygulanmıştır. Katılımcılar kendi cümleleriyle soruları cevaplamışlardır. Çalışma, yarı yapılandırılmış nitel araştırma tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sayesinde katılımcıların evlilik, aile gelenekler ve değerler bağlamında meydana gelen değişimlere bakış açıları, deneyimleri, istek ve rahatsızlıkları ortaya çıkarılmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle derinlemesine araştırma yapılarak katılımcılara açık uçlu sorular yönlendirilmiştir. Araştırma sürecinde önce derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ardından görüşmelerden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

3.5. Araştırmanın Soruları

Araştırma “ Türkiye’de Değişen Sosyal Yapının Aile, Evlilik, Gelenek ve Değerler sistemine yansımaları” başlığı altında şekillenmiş ve bu başlık 5 soruyla sınırlandırılmıştır.

1-"Değerlerimizin değiştiğini düşünüyor musunuz? Sizce değişen değerlerimiz neler?"

2-"Değişen değerlerimiz ailenin yapısını etkiledi mi? sizce bunlar nelerdir?"

3- "Sizce gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı mı? Düğün, kına ve dini bayramlarda farklılıklar var mı?"

4- "Sizce değerlerimizin korunması gerekiyor mu? Korunursa kazanımlarımız neler olur, korunmazsa kayıplarımız nelerdir?"

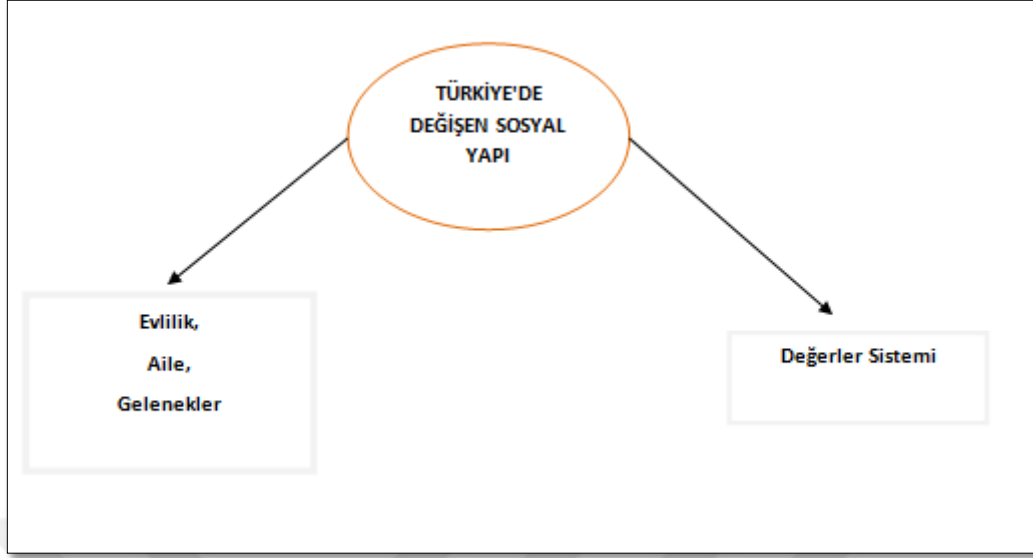
5- "Evliliğin önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce evliliğe bakış değişti mi?"

Hazırlanan sorularla araştırmanın amacına uygun olarak sorular uygulanmış ve cevaplar değerlendirilmiştir.

3.6. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Ankara il sınırları içinde yaşayan rast gele seçilmiş farklı yaş aralığı, eğitim düzeyi ve sosyal statüdeki kişilerle çalışma yapılmıştır. Yöntem olarak nitel yaklaşımının fenomenolojik desenine karar verilmiştir. Bunun sebebi kişilerin yöneltilen sorulardaki kavramları kendi deneyimlerine göre cevaplamalarını sağlayabilmek ve yanıtlardan çıkan ortak anlamı yakalayabilmektir. Araştırmada nitel yaklaşımla veri toplanmasının nedeni kişilerin doğal alanlarında, sorgulayıcı ve yorumlayıcı bir bakış açısıyla cevap vermelerini sağlamaktır. Kullanılan nitel yaklaşım ve fenomenolojik desen, katılımcıların samimiyetle deneyimlerini, konuyla ilgili pozitif ya da negatif düşüncelerini doğal bir şekilde paylaşmalarına zemin hazırlamıştır. Araştırmaya ilişkin model incelendiğinde, Türkiye’de yıllar içerisinde değişen sosyal yapının gerek Türk gelenekleri, aile yapısı ve evlilik gerekse değerler sistemi üzerindeki etkilerinin araştırıldığı görülmektedir.

Şekil 3. 1: Araştırma modeli

3.7. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, Ankara’da yaşayan bireylerden meydana gelmektedir. Araştırmanın örneklemini ise rastgele seçimle belirlenmiş 20 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların 15’i kadın, 5’ i erkektir. Katılımcılara sorular sorulmadan önce araştırmanın amacı ve konusu hakkında bilgi verilmiş ve onayları alınmıştır. Katılımcıların kimliklerinin gizli kalması için kod numaraları verilmiştir.

3.8. Veri Toplama Araçları

Veriler, katılımcılara elden teslim edilmek sureti ile ulaştırılmıştır. Katılımcılarla minimum 15-20 dakikalık görüşmeler yapılmıştır. Beş adet yarı yapılandırılmış görüşme sorusu hazırlanmış ve katılımcılara sırası ile sorulmuştur. Yani önceden hazırlanmış rehber bir görüşme formu önden oluşturularak yarı yapılandırılmış görüşmeye uygun hareket edilmiştir.. Katılımcıların görüşmelere katılımı ve soruları cevaplamaları gönüllülük esasına göre yapılmaktadır.

3.9. Verilerin Analizi

Görüşme kapsamında elde edilen veriler Word programına aktarılmış, ardından incelenerek gerekli temalar belirlenmiştir. Bunlar doğrultusunda araştırma verileri belirlenen başlıklar altında özetlenerek betimsel analiz yapılmıştır.

3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir; araştırma yalnızca Ankara ili ile sınırlıdır. Bundan dolayı bulguların Türkiye çapında genelleştirilmesi ve yargıda bulunulması doğru olmayabilir. Araştırma sadece akil baliğ, 18 yaşını doldurmuş kişilerle sınırlıdır. Araştırma 20 kişiyle yapılmış bu da katılımcı sayısını sınırlamıştır. Araştırma, nitel veriler ve verilerin analiziyle sınırlandırılmıştır. Araştırma 5 soru sorularak sınırlandırılmıştır. Bu çalışma sosyal yapıdaki aile, evlilik, gelenek ve değerler kavramı ve bunların değişimleriyle sınırlandırılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1. Demografik Verilerin Değerlendirilmesi

Bu kısımda araştırmaya ilişkin çeşitli demografik verilere (Yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim) yer verilmektedir.

Tablo 4. 1: Araştırmaya ilişkin demografik veriler

Demografik Veriler		
Cinsiyet	Kadın	Erkek
	15	5
Yaş	21-30	31-40
	4	5
	41-50	50 +
	6	5
Medeni Durum	Evli	Bekar
	17	3
	İlkokul	Lise
Eğitim	6	4
	Lisans	Yüksek Lisans
	3	5
	Doktora	
	2	

4.2. Mülakat Sorularının Değerlendirilmesi

Bu kısımda mülakat sorularına ilişkin cevaplar ve bu yanıtlara ilişkin içerik analizi tablolarına yer verilmektedir.

Tablo 4. 2 :”Değerlerimizin değiştiğini düşünüyor musunuz? sizce değişen değerlerimiz neler?” sorusuna verilen yanıtlar

Katılımcılar	Değerlerimizin değiştiğini düşünüyor musunuz?
--------------	---

	Sizce değişen değerlerimiz neler?
K1	Değerlerimizin değiştiiğini düşünüyorum özellikle Ahlak, toplumsal değerlere saygı konusunda
K2	Önceden daha geleneksel daha aslımıza uygun hareket ederdik. En önemlisi de dini hassasiyetlerimiz daha fazla olduğundan insan ilişkilerimiz daha güzeldi. Adalet, merhamet, hoşgörü, saygı, sorumluluk vb. duygularımız zamanla değiştii.
K3	Maalesef toplum olarak değiştiiğimizi düşünüyorum. Değişen değerlerimizin başında çocukların anne babaya saygısı çok azaldı. Örneğın sanane, çok biliyorsun vs. tarzı kaba sözler, büyüklerin odaya girdiğinde çocuğın saygısız şekilde oturuşu yatışı gibi durumlar değişen değerlerimizi gösteriyor. Bayramlarda büyükleri ziyaret etmek yerine tatil yerlerine gidilmesi, Yaşlıların gereken değeri görmemesi, Komşuluk ilişkilerinin neredeyse bitmesi.
K4	Evet değiştii toplumdaki saygı büyüğe ve küçüğe karşı
K5	Evet değerlerimizin değiştiiğini düşünüyorum. Bunlar; ahlak, tahammül, sabır, sadakat, merhamet, fedakârlık nezaket gibi.
K6	Evet düşünüyorum. Özümüzün değiştiiğini geçmişimizi unutup Avrupa özentisi bir hal aldığımızı düşünüyorum.
K7	Genel anlamda değiştiiğini düşünüyorum. İlişkilerdeki dürüstlüğün azalması.
K8	Evet değerlerimizin değiştiiğini düşünüyorum. Bunlar; ahlak, tahammül, sabır, sadakat, merhamet, fedakârlık nezaket gibi.
K9	Evet düşünüyorum. İlk önce insanların birbirlerine olan saygılarının bittiğini düşünüyorum. Küçüğün büyüğe büyüğün küçüğe özgürlük adı altında çok daha fazla özgürsüzlük olduğunu düşünüyorum bazı konularda özellikle de.
K10	Toplumsal değerleri baz aldığımızda pek çok konuda asimile olmaya başladığımızı, önceliklerimizin ya da önem sıramızın değişmeye

	başladığını hatta bazı konularda geçmiş yıllarda en hassas olduğumuz konuların hassasiyetini yitirmeye başladığını düşünüyorum. Saygı, hoşgörü, adalet, çalışkanlık, öz kültür değerlerimizin önemini yitirmeye başladığı kanısındayım
K11	Evet değişti toplumdaki saygı büyüğe ve küçüğe karşı
K12	Değerlerimizin fazlasıyla değiştiğini ve bununda bana göre birçok sebebi olduğunu düşünüyorum başta çağdaşlık batıyı örnek olarak görmek ve değerlerimize hafife alarak küçümsemek diye düşünüyorum
K13	Değerlerimiz değiştiğini düşünüyorum gençlerimizin davranışlarının bozulması insanların birbirine olan saygısızlığı
K14	Kesinlikle değiştiğini düşünüyorum. Her şeyin uluorta olması ahlaksızlığın. Yeni nesle öğretilmeyen saygı, kimsenin kimseye kalmayan sabrına, tahammülsüzlük, misafirleşmenin azalması,
K15	Evet, ahlak ve değerler.
E1	Evet düşünüyorum küçük büyük ayrımı kalmadı. Milletçe sabırsız anlayışsız olmaya başladık. Otobüste yaşlıya hamileye yer vermeyen bireyler yetişiyor
E2	Evet toplum olarak çok asimile olduk. Ahlaki değer yargılarımız çok değişti. Büyüklere saygı kavramı bitmek üzere
E3	Değerlerin insandan insana değiştiğine inanıyorum ancak benim çevremde gördüğüm aile bağlarını akrabalık ilişkisinin zayıfladığı ve tahammül seviyesinin düştüğü için misafirlik kavramının da değiştiğini düşünüyorum.
E4	Evet düşünüyorum misafirperverliğimiz, ahde vefa kalmadı insanlar bencilleşti toplumsal saygı ve sevgi azaldı.
E5	Değerlerimiz maalesef değişti, aç gözlü olduk kanaatkârlığı unuttuk bencillik diz boyu misafirden kaçır olduk.

Tablo 4. 3 :”Değerlerimizin değiştiğini düşünüyor musunuz? sizce değişen değerlerimiz neler?” sorusu içerik analizi tablosu

TEMA	KOD	NEDENSELLİK	KOD FREKANS
Değerlerin değişimi	Toplumsal değişim	Toplumsal değerlere saygı	K1, K10, K11, E1, E2, E4,
	Din anlayışının değişimi	Dini hassasiyetimizin azalmasıyla birlikte insan ilişkilerinin bozulması	K2
	Toplumsal değişim	Gelenekler, saygı, misafirperverlik, ahde vefanın azalması	K1, K3, K4, K10, K11, E2,
	Bencillik ve açgözlülük	Kanaatkarlıktan uzaklaşma ve misafirperverliğin bozulması	E5
	Çağdaşlık anlayışı altında Batıyı örnek almak	Değerlerin küçümsenerek hafife alınması	K12
	Ahlaki değer yargılarının değişimi	Toplumsal değerler ve ahlak anlayışında dönüşüm	K1, K2, K5, K8, E2,
	Büyüklerle saygı	Hem büyüklerle hem de birbirimize sabrımız ve toleransımız kalmadığı ve değerlerdeki değişinden kaynaklı saygısızlık	K1, K2, K3, K9, K10, K11, K13, K14, E2, E4,

Tablo 4.3 incelendiğinde, değerlerimizin değiştiği neredeyse tüm katılımcılar tarafından kabul görmüştür. Bunun yanında ortaya çıkan neticeler incelendiğinde;

- Toplumsal değişimin birçok alanda etkisini gösterdiği:
 - ✓ Ahlak anlayışı, büyüklere ve etrafa saygı ve sevgi,
 - ✓ Din anlayışındaki zayıflama,
 - ✓ Ahde vefa, misafirperverlik ve adalet duygularındaki zayıflama,
 - ✓ Bencilliğin artması karşımıza çıkmaktadır.

Bunların yanı sıra, katılımcıların büyük bir çoğunluğu ise saygı anlayışının toplumda zayıflamasıyla birlikte değerlerde büyük bir erozyon yaşandığını kabul etmektedir.

Tablo 4. 4 :”Değişen değerlerimiz ailenin yapısını etkiledi mi? sizce bunlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar

Katılımcılar	Değişen değerlerimiz ailenin yapısını etkiledi mi? Sizce bunlar nelerdir?
K1	Aile içinde büyükleri barındırma konusu anne babaya saygı ve eşler arasında sadakat bence en fazla değişen değerlerdendir.
K2	Akrabalık ilişkileri, büyüklere saygı özellikle anne baba ve çocuk arasındaki iletişim, karı kocanın muhabbeti, çocuk yetiştirme şekli gibi birçok değerimiz teknolojinin gelişmesi, batıya özentilik vb. şeyler yüzünden çok değişti.
K3	Ailece vakit geçirmenin, oyunlar oynamanın, dışarıda program yapmanın yerini maalesef telefon, tablet vs. lerin alması kaliteli vakit geçirmenin yerini aldı. Ailede herkes bağımsız hareket etme, çocukların odalarına kapanma, yalnız kalma istekleri oluştu.
K4	Evet etkiledi. Kuşak çatışmaları fazlalaştı. LGBT gibi toplumu derinden etkileyen sapkın görüşler çoğaldı.
K5	Değişen değerler ailenin temelini sarsıyor. Günümüzde çiftlerin tahammül sınırı epey düştü. Çalışan bir çiftse stresli bir ortamda çalışılıyor ise akşam yorgun argın ve enerjisiz geliniyor. Ele de telefon alınmışsa muhabbet ortamı sağlanamıyor. Yakın zamanda

-
- duyduğum birden fazla kişide yaşanmış olaydan bahsetmek istiyorum. Kadın erkekten daha düşük maaş alırken, kadro aldıktan sonra eşinden daha fazla maaş almaya başlıyor. Sonrasında çıkan anlaşmazlıklarda kadın ben nasıl olsa ayaklarımın üzerinde duruyorum düşüncesiyle boşanmaya karar veriyor. Böylece aile yapısı kökünden sarsılıyor.
- K6 Tabi etkiledi. Özellikle geniş aile ve anne çocuk ilişkileri fazlasıyla etkilendi. Anneye biçilen rol çok fazla. Hem dışarı hem içeri yükü yüklendi
- K7 Her değer(Azalan ya da artan) aile yapısını etkileyeceğini düşünüyorum. Sevgi, saygı ve insanı ilişkilerin bilinçli bir şekilde yaşanması aile huzurunu arttırmıştır.
- K8 Değişen değerler ailenin temelini sarsıyor. Günümüzde çiftlerin tahammül sınırı epey düştü. Çalışan bir çiftse stresli bir ortamda çalışılıyor ise akşam yorgun argın ve enerjisiz geliniyor. Ele de telefon alınmışsa muhabbet ortamı sağlanamıyor. Yakın zamanda duyduğum birden fazla kişide yaşanmış olaydan bahsetmek istiyorum. Kadın erkekten daha düşük maaş alırken, kadro aldıktan sonra eşinden daha fazla maaş almaya başlıyor. Sonrasında çıkan anlaşmazlıklarda kadın ben nasıl olsa ayaklarımın üzerinde duruyorum düşüncesiyle boşanmaya karar veriyor. Böylece aile yapısı kökünden sarsılıyor.
- K9 Tabi ki de etkiledi hem de kökten aile yapısının kökünden etkiledi. Çocuklar özellikle anne baba olmak üzere özgürleşmek adı altında söz dinlememe noktasına geldiler. Küçük yaşlarda kendi istekleri doğrultusunda hareket etmeye başladılar.
- K10 Pek çok ailede temelden bazı ailelerde ise yüzeysel değişikliklere neden oldu. Aile bireyleri arasında iletişim ve anlaşılma azalma. Sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük kavramları eski önemini yitirdi veyahut geçmiş yıllara nazaran yansıma şekilleri değişti.
-

- K11 Evet etkiledi. Kuşak çatışmaları fazlaştı. LGBT gibi toplumu derinden etkileyen sapkın görüşler çoğaldı.
- Değişen değerler aile yapısına fazlasıyla etkisi var en basiti diziler gündüz kuşağı programlar ve önümüze gelen her şeyi çabuk kabullenmemiz kabullenip her şeyi normal karşılıyoruz. Kültürel değerlerimize sahip çıkmadığımız sürece ileri değil geri gitmeye mahkumuz en basiti kendimden kılık kıyafetten örnek vermek istiyorum. 8 yıl önce ben ferace giyiyordum o kadar yadırgadılar ki hâlbuki biz köylüyüz annem ve şalvar giyer sürekli eleştiri aldım ama bana normal giyinen akrabalarım pantolon giymeye başlayınca normal karşılandılar buna örnek o kadar çok şey var ki mesela çocuklarımızın sosyal medyayla imtihanı eve misafirler yazacak çok şey var
- K12
- K13 Evet aile yapısını etkiledi çocukların anne ve babaya saygısı sevgisi ve birbirleri ile olan iletişimleri bozuldu aile kavramı diye bir şey kalmadı denecek kadar azaldı
- K14 Evet etkiledi. Anne babasından değerleri öğrenmeyen nesiller kendi çocuklarına da öğretmiyor. Örneğin bir misafir geldiğinde hoş geldin diyen yok.
- K15
- E1
- E2
- E3

E4	Çekirdek aile dağılmış aile arttı boşanmalar sıradan hale geldi ve nikâhsız birliktelikler toplumda yaygınlaştı.
E5	Etkiledi maalesef. Ailedeki roller değişti, kadınlarda çalıştığı için herkes eşit iyimi oldu bilmem bence bu saygıyı azalttı.

Tablo 4. 5 :”Değişen değerlerimiz ailenin yapısını etkiledi mi? sizce bunlar nelerdir?” sorusu içerik analizi tablosu

TEMA	KOD	NEDENSELLİK	KOD FREKANS
Değişen değerler ve aile yapısı	Saygı	Değerlerin değişmesi	K1, K14, K15, E2, E5,
	Sadakat	Değerlerin değişmesi	K1
	Büyüklerle bakım ve saygı	Teknoloji ve Batıya özenme	K1, K2, K14, K15, E1, E2, E5,
	Akrabalık ilişkileri	Teknoloji ve Batıya özenme	K1, K2, E1,
	Ailecek vakit geçirmenin azalması	Yoğun telefon ve tablet kullanımı	K3, E1,
	Boşanmaların artması		K8, E4, E5,
	Çocukların tavırlarındaki değişimler	Değişen özgürlük anlayışı	K9, K15, E1,

Tablo 7 de ailenin yapısı ve değerlerin değişimi analiz edilmektedir. Buradan çıkarılacak sonuçlar;

- Eşlerin birbirilerine ve aile büyüklerine saygının azalması,
- Çocukların anne ve babaya bakmasının ve saygısının azalması,

- Batıya özentî ve teknolojinin olumsuz biçimde etkisinde kalınması,
- Boşanmaların artması, aile yapısının bozulması,
- Bireysellikten bencilliğe geçişin yaşanması,
- Akrabalık ilişkilerinin ve misafirperverliğin azalması karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4. 6 : “Sizce gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı mı? düğün, kına ve dini bayramlarda farklılıklar var mı?” sorusuna verilen yanıtlar

Katılımcılar	Sizce gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı mı? Düğün, kına ve dini bayramlar da farklılıklar var mı?
K1	Gelenek ve göreneklerimiz değişime uğrasa da toplumun büyük bir bölümünde korunduğunu ve zaman şartlarına uyarlandığını düşünüyorum
K2	Dini bayramlarımıza gereken özeni göstermeyip sadece tatil gözüyle bakar olduk. Akraba ziyaretlerinin yerini otel tatilleri aldı. Düğün ve kınalarımız aşırı gösterişli olmaya başladı. Bunun dışında cinsiyet partileri, abartılı mevlitler, yaş günü kutlamaları hiç de bizim kültürümüze ait olmayan şekilde kutlanmaya başlandı.
K3	Z kuşağı diye adlandırılan yaşlarda gelenek görenek çok değişime uğrayacak diye düşünüyorum,80'li 90'lı kuşak nispeten daha bağlı değerlerine. Düğünler artık tek tip salonlarda oluyor kimsenin kimseye bir yardımı olmadığı gibi kapitalizmin getirdikleriyle oldukça maddi külfet haline gelmiş durumda. Dini bayramlarında, çoğunluğun tatile çıkma etkinliğine dönüştürüldüğü kanaatindeyim.
K4	Evet uğradı. Günümüz sosyal medyasının da etkisiyle daha çok gösteriş kültürüne önem verildi. Bayramlar birlik beraberlik günleriyken bireyselleşmeler çoğaldı.
K5	Gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı evet. Kültür yozlaşması yaşıyoruz. Gerek dizilerle gerekse YouTube, Tiktok gibi uygulamalarla kültürümüze yabancılaştırılıyor. Yediden yetmiş herkesin elinde telefon ister istemez bu içeriklerin içinde buluyor insan kendini. Gençlerimiz izledikleri bu insanlara hayranlık

-
- besliyor ve onlara benzemeye çalışıyor. Düğünlerimizdeki örf ve adetlerimiz de değişiyor. Organizasyon adı altında bizden olmayan danslar, elbiselerle karşılaşılıyor. Dini bayramlar da ise bayramlaşma yerine tatillere çıkılıyor. Eş dost ziyaretleri azaldı. Kısaca muhabbet azaldı samimiyet azaldı gelecek kuşaklara aktarılacak değerlerimizi yitiriyoruz yavaş yavaş.
- K6 Evet, fazlasıyla değişim yaşanan bir diğer yerde burası. Adetler tamamen unutuldu. Kıyafetler eğlence şekilleri değişti. Beni en çok rahatsız edense cinsiyet ve abartılı doğum günü partileri
- K7 Yasam şartlarına göre değişime uğrayanlar vardır. Düğünlerin daha çok gençleri ekonomik olarak zorlayacak ağırlıkta olduğunu düşünüyorum. Dini (Ya da milli) bayramlarda çalışanların(istemeyerek de olsa) dinlenmeye öncelik verebildiklerini düşünüyorum.
- K8 Gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı evet. Kültür yozlaşması yaşıyoruz. Gerek dizilerle gerekse YouTube, Tiktok gibi uygulamalarla kültürümüze yabancılaştırılıyor. Yediden yetmişe herkesin elinde telefon ister istemez bu içeriklerin içinde buluyor insan kendini. Gençlerimiz izledikleri bu insanlara hayranlık besliyor ve onlara benzemeye çalışıyor.
- K9 Fazlasıyla uğradı bana göre. Çok fazla fark var maalesef ki. Bu adetler işte düğün olsun kına olsun ve dini bayramlar olsun bir gösteriş haline geldi. Bayramlar ise şu an en çok iş ve okul tatil olduğu için seviliyor maalesef ki, birçok kişi için. İnsanların tatile gitmek için izinleri oldu.
- K10 Nesil değişikliği yeni dönem bireylerinin Türk adet gelenek ve görenekleri harici özentisi içerisinde bulunması bazı kesimlerde ve bölgelerde değişiklik gösteriyor ataerkil düzen dışında büyük farklılıklar görülüyor. Bayramlarda kapılar kilitlenip tatile gidiliyor, düğünler batı ve TV özentisi yapılıyor gösteriş ve şaşa ön plana çıkarken asıl amaç unutuluyor
-

K11	Evet uğradı. Günümüz sosyal medyasının da etkisiyle daha çok gösteriş kültürüne önem verildi. Bayramlar birlik beraberlik günleriyken bireyselleşmeler çoğaldı.
K12	özellikle bu düğünler hem de çok değişti kendini dönemim bir önceki dönem geleneksel şeylerdi ama her gün her şey değişiyor önceki kınalar daha gelenekçi ben seviyorum şimdi ise yarı çıplak nedimelerle yapılıyor kız istemeler bile değişti şimdi her şey organizasyonla oluyor cinsiyet partileri eskiden bayramlarda bütün aile fertleri bir çatı altında toplanırdı şimdi ise tatil beldelerindeler el öpmek bir saygı göstergesiydi ama şimdi yobazlık oldu benim döneminde bile yolda yürürken yaşlıların önüne geçilmezdi yazmakla bitecek şeyler değil
K13	Gelenek ve göreneklerimizde çok değişiklikler var çünkü benim küçüklüğümde bayramlarda mahallede en büyük olanın evinde yemek yenirdi küçükler büyüklerin elini öper sıkı sıkı sarılırdık birbirimize düğünlerde ise büyükler oturur küçükler hizmet ederdi yemek ikramları olurdu şimdi ise çay servisi yapmaktan aciz olduk kınalarda genç kızlar toplanır sabaha kadar sohbet edilirdi ailenin hepsinin eline kına yakılırdı
K14	Evet, uğradı ve değişiklik var. mesela gelin alma diye bir şey vardır. Kuşak bağlanır gelin telli duvaklı çıkar baba evinden. Son zamanlarda o kadar çok gelin var ki o kuşağı bağlamadan baba evinden çıkan. Duvaksız kuşaksız ben kurbanlık koyun muyum diyen hiçbir geleneğe uymayan. Bayramlarda büyükleri ziyaret yerine tatile gidenleri görünce ben gelecek adına üzülüyorum.
K15	Evet, gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı düğün ve bayramlarımız eskisi gibi değil
E1	En çok onlar uğradı düğünlerde artık bekârlığa veda yapılıyor. Dini bayramlarda bayramlaşmak yerine tatile yöneldik baklava yapma, sarma yapma, misafir ağırlamaları bıraktık.

E2	Evet, özellikle eski bayramlar yok şu an yurt içi ve yurt dışı tatilleri için ayrılan zaman dilimleri oldular.
E3	Klasik gelenekler kendini koruduğunu ancak içinin boşaldığını ve Avrupa özentisi sebebiyle bekarlığa veda, nedime vs. de eklendiğini görüyorum.
E4	Evet, uğradı bayramlar tatil günü gibi görülmeye başlandı. Bayram ziyaretlerinin yerini mesajlar ve görüntülü aramalar aldı
E5	Maalesef uğradı çocukluğumda hatırlıyorum bayramları dört gözle beklerdik giysi ve ayakkabıların bir kıymeti vardı şimdi kimde umursamıyor. Aileler bir araya gelmiyor tabi bu koronadan da oldu. Düğünlerde israf çok batı adetleri maalesef gençler özeniyor.

Tablo 4. 7 : "Sizce gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı mı? Düğün, kına ve dini bayramlar da farklılıklar var mı?" sorusu içerik analizi tablosu

TEMA	KOD	NEDENSELLİK	KOD FREKANS
Gelenek ve göreneklerin değişime uğraması	Zamana uyarlama	Değişimin uyarlanması	K1
	İhtişamlı düğün ve kutlamalar	Kutlama kültürünün değişmesi	K2, K10, K11, K13, K14, E1
	Dini bayramların değişimi	Tatil fırsatına dönüşmesi	K1, K3, K5, K9, K11, K13, E2, E4
	Sosyal medya	Teknolojinin gelenekleri etkilemesi	K4, K5, K8, K10, K11
	Cinsiyet ve doğum günü partileri	İhtişam ve masraflı partilerin dönüşümü	K2, K6, K10, K11, K13, E3

Tablo 9 incelendiğinde, gelenek ve göreneklerin değişime uğrayıp uğramadığı sorgulanmaktadır. Burada;

- Katılımcılardan biri geleneklerin zaman uyarlandığını düşünmekte,
- Genel çoğunluk sosyal medyanın olumsuz etkilediğini,

- Dini bayramların öneminin zayıfladığını,
- Cinsiyet ve doğum günü partilerinin azalan önemini,
- İhtişamlı düğün ve kutlamaların ön plana çıktığını,
- Dini bayramların yerini tatil düşüncesinin aldığını ifade etmekte.

Tablo 4. 8 : "Sizce değerlerimizin korunması gerekiyor mu? korunursa kazanımlarımız neler olur, korunmazsa kayıplarımız nelerdir?" sorusuna verilen yanıtlar

Katılımcılar	Sizce değerlerimizin korunması gerekiyor mu? Korunursa kazanımlarımız neler olur, korunmazsa kayıplarımız nelerdir?
K1	Toplum tarafından kabul gören ve geri dönüşünün insanlara faydaları bilinen değerler kesinlikle korunmalı fakat genç ve çocukları dışarıda bırakmayacak şekilde zamana uyarlanmalı
K2	Bizi biz yapan değerlerimizin korunması gerekiyor. Korundukça topluma yararlı, saygılı, asimile olmamış, kendini bilen bireyler yetişecek. Değerlerimizi kaybettiğimiz takdirde başkalarına bağımlı, kendinden hiçbir şeyi olmayan, git gide bozulan bir topluma dönüşeceğiz.
K3	Tabi ki değerlerimize sahip çıkmak zorundayız. Bir ülke kültürüyle var olabilir. Korunduğu takdirde toplum olarak iyileşir, canlı, enerjik, dinamik ve yarına umutla bakan bireyler oluruz. Aksi halde toplumsal çöküş kaçınılmaz olur.
K4	Tabi ki gerekiyor. Korunursa daha sağlıklı, özüne bağlı ve mutlu nesiller yetişir. Korunmazsa toplumsal birlik, saygı gibi önemli değerlerimiz yok olmaya yüz tutar.
K5	Bizi biz yapan değerlerimiz korunmalı evet. Korunursa, ailemiz korunur, milletimiz korunur, devletimiz korunur kısacası insanlık korunur. Korunmazsa bu saydıklarım büyük ölçüde zarar görür. Nerdeyse yok olmaya mahkum olur.

K6	Değerlerimiz korunması gereken en önemli yerlerden birisi. Geçmişini bilmeyen nasıl bir gelecek kurabilir. Aramızdaki yaşlılar tecrübe sahibi insanlar bizler için birer hazine. Onlara kulak vermeli onlara gereken değeri göstermeliyiz. Yoksa genler hızla değişim yaşayıp özentiyeye kapılarak değerlerimizi hızla kaybetmeye sebep olacak.
K7	Evet, özenle korunması gerektiğine inanıyorum.
K8	Bizi biz yapan değerlerimiz korunmalı evet. Korunursa, ailemiz korunur, milletimiz korunur, devletimiz korunur kısacası insanlık korunur. Korunmazsa bu saydıklarım büyük ölçüde zarar görür. Nerdeyse yok olmaya mahkûm olur.
K9	Evet, birçok değerimizin korunması, güvence altına alınması gerekiyor. Korunursa çok güzel kazanımlarımızın olacağını düşünüyorum elbette ki. En önemlisi insanların birbirine sevgi ve saygıları artar bu da aile ve toplum huzurunu artıracığı için çok daha güzel kazanımlar elde edebiliriz bu konu da. Kayıplarımız ise sevgisiz saygısız mutsuz duyarsız robotlaşmış bir toplum haline geliriz. Teknolojinin gelişiminin de artmasıyla birlikte tabi insanlar daha çok birbirlerinden koparlar.
K10	Bir toplum için en zor savaş cephelerinden biri değerleridir. Değerlerin yozlaşması, varlığını önemini yitirmesi ya da asimile olması o toplum için eşi benzeri görülmemiş bir deprem gibidir. Yıkıcı hatta yok edici.
K11	Tabi ki gerekiyor. Korunursa daha sağlıklı, özüne bağlı ve mutlu nesiller yetişir. Korunmazsa toplumsal birlik, saygı gibi önemli değerlerimiz yok olmaya yüz tutar.
K12	Değerlerimiz kesinlikle korunmalıdır çünkü geçmişini bilmeyen geleceğini bilemez geçmişimizi koruyamazsak özümüzü çocukluğumuzu hayallerimizi bütün duygularımızı kaybederiz

	robotlaşmış oluruz korunursa bunların tam tersi olur hayallerimizin peşinden koşarız
K13	-
K14	Mutlaka korunmalı bizden sonraki nesillere aktardığımız zaman tertemiz düzenli, ahlaklı tertemiz gençler kazanırız. Korunmaz ise çok kirli bir dünya onları bekler. Değerler demek iyi bir gelecek demek.
K15	Evet, toplum olarak kültürel değerlerimizden uzaklaştık. Manevi değerlerimizden de. Tarihimiz kültürümüz değiştiğinde bizi biz yapan değerler değişiyor.
E1	Değerlerimizi korumamız gerekiyor, korumazsak eğer daha sonraki kuşaklarda iki kelimeyi bir araya getiremeyen, her şeyi dijital yapan aile olmaktan uzak farklı bir nesil olacak.
E2	Milletler toplumlar değerleri ile gelenekleri ve görenekleriyle var olurlar. Koruyamazsak millet olarak çöküşe geçeriz.
E3	Bazı değerler korunmalı koruyabilirsek birbirine bağlılık artar korunmazsa giderek yalnızlaşan ve mutsuz birer vatandaş olarak intiharların artacağını düşünüyorum.
E4	Evet, gerekiyor korunursa birbirine bağlı vatan millet ve din duyguları yüksek bir toplum oluruz korunmazsa birbirinden uzaklaşmış manevi değerlerden uzak yıkılmaya mahkum bir toplum oluruz.
E5	Korunması gerekiyor elbette. Korunursa sevgi ve saygının olduğu birbirine bağlı aileler ve toplumlar oluruz. Korunmazsa manen ve madden ne çok güçsüz bir ülke oluruz.

Tablo 4. 9 : “Sizce değerlerimizin korunması gerekiyor mu? korunursa kazanımlarımız neler olur, korunmazsa kayıplarımız nelerdir?” sorusu içerik analizi tablosu

TEMA	KOD	NEDENSELLİK	KOD FREKANS
		Faydalı olanların yaşatılması	K1
		Ülke bütünlüğünün korunması	K2, K3, K11, E1, E2, E3, E4, E5,
Değerlerin korunması veya korunamaması	Değerlerin yaşatılması veya yaşatılamaması	Başkalarına bağımlı, kendinden hiçbir şeyi olmayan, git gide bozulan bir toplum	K2, K3, K10, E1, E2, E3, E4, E5,
		Daha sağlıklı, özüne bağlı ve mutlu nesiller	K4, K11, K12, K14, K15, E1, E2, E3, E4, E5,

Tablo 4.9 analiz edilmek istendiğinde, değerlerin korunması veya korunamaması durumunda nelerin ortaya çıkacağı tartışılmaktadır. Buna göre;

- Değerlerin korunması durumunda:
 - ✓ Topluma yararlı, saygılı, asimile olmamış, kendini bilen bireyler yetişecek,
 - ✓ Daha sağlıklı, özüne bağlı ve mutlu nesiller,
 - ✓ Ülke bütünlüğünün korunması söz konusu olmakta,
 - ✓ Birbirine bağlı vatan millet ve din duyguları yüksek bir toplum gündeme gelmekte,
- Değerlerin yaşatılamaması durumunda:
 - ✓ Başkalarına bağımlı, kendinden hiçbir şeyi olmayan, git gide bozulan bir toplum ortaya çıkmakta,
 - ✓ Birbirinden uzaklaşmış manevi değerlerden uzak yıkılmaya mahkum bir toplum,
 - ✓ Giderek yalnızlaşan ve mutsuz birer vatandaş olacakları düşünülmektedir.

Tablo 4. 10 : “Evliliğin önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce evliliğe bakış değişti mi?” sorusuna verilen yanıtlar

Katılımcılar	Evliliğin önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce evliliğe bakış değişti mi?
K1	Evlilik sağlıklı bir toplum inşa etmek için çok önemli fakat insanların özgürlük kavramını yanlış yorumlaması yüzünden sabır tahammül sınırları çok daralmış durumda kimse kendi konforunu bir insana ya da evliliğe kurban vermek istemiyor bu tabi ki büyük şehirlerde böyle kırsalda evliliğe bakış ve değerler konusu daha sıkı korumada diye düşünüyorum
K2	Önceden evlilik deyince akla; her ne olursa olsun ömür süren birliktelik geliyordu. Şimdi ise insanların birçoğu daha evlenmeden en ufak bir sıkıntı olursa ayrılabilceğini söylüyor. Özgürlük adı altında yalnız kendini düşünen insanların başkalarıyla birliktelik kurması tabi ki zorlaşıyor.
K3	Evlilik, hayatımızda en önemli dönüm noktalarından biri. Karşılıklı sevgi, saygı, fedakarlık ve merhamete dayalı olursa yürütülmesi kolay olur. Herkes evlenmemeli diye düşünüyorum. Bir yetişkin, birlikte yaşayıp yaşayamayacağını az çok bilir. Kimi insan sert kuralları olduğunu ve kolay aşamayacağını bile bile evlenir. Evliliğe bakış açısı değişti, evleneyim mutsuz olursam zaten boşanırım diye düşünenlerin sayısı hiç de az değil maalesef.
K4	Evet, çünkü toplumu oluşturan en küçük yapı taşı. Toplumun Evliliğe bakışı değişti. Bireysellik daha ön plana alındı.
K5	Evlilik elbette önemli buluyorum. Gelecek nesillerimizi aile çatısı altında yetiştirmek çok önemli. Değerlerimizi ailemizden öğreniyoruz öncelikle. Mutlu bir aile mutlu bir gelecek nesiller demek. Günümüzde insanlar hayat pahalılığını öne sürerek evlenmek istemiyor evlilik dışı ilişkiler yaşıyorlar. Bu da aile yapısını olumsuz etkiliyor.

K6	Evlenmek sünnet. İmanın yarısını tamamlamak. Evlenen insan sorumluluk sahibi olur. Hayata bakış açısı değişir. Şimdilerde evlilik hayat arkadaşı olmaktan ziyade ev arkadaşı olmaya dönmüş sanki. Çabuk vazgeçiliyor boşanmalar artıyor. Dünyaya getirilen çocuk bile kişilere sorumluluğunu hatırlatamıyor sanki.
K7	Huzurlu bir evliliğin kişi ve toplum sağlığı açısından çok önemli olduğuna inanıyorum. Bazı kesimler tarafından değişmiş olabilir.
K8	Evlilik elbette önemli buluyorum. Gelecek nesillerimizi aile çatısı altında yetiştirmek çok önemli. Değerlerimizi ailemizden öğreniyoruz öncelikle. Mutlu bir aile mutlu bir gelecek nesiller demek. Günümüzde insanlar hayat pahalılığını öne sürerek evlenmek istemiyor evlilik dışı ilişkiler yaşıyorlar. Bu da aile yapısını olumsuz etkiliyor.
K9	Evet, bence çok önemli. Tabi ki hem de çok değişti. Eskiden yuva kurup hayırlı sevgili saygılı evlatlar yetiştirilmek amaçlanırken ve eşlerin birbirlerine olan sevgiden çok saygılarından dolayı gösteriş için evlenilmezken şimdi durum çok değişti. Çok farklı yerlere gitmeye başladı. Gençler daha çok evlenmek istememeye başladı işte nasılsa özgür oldukları için dışarıda sevgili olup ihtiyaçlarını karşılamaya başladılar ve sorumluluk bilinci azaldığı için de evliliği geri plana atmaya başladılar. Şimdi her şey maddiyatla ölçülmeye başlandı oysaki eskiden her şey sevgi saygı ve anlayışla ölçülüyordu.
K10	Doğru zamanda doğru insanla doğru koşullarda yapılan evliliklerin önemli olduğu kanısındayım. Her birey evlenecek diye bir kalıp olmamalı. Evliliğe bakış açısı evlilik yapma amacı vb. pek çok faktörün değiştiği aşikar.
K11	Evet, çünkü toplumu oluşturan en küçük yapı taşı. Toplumun Evliliğe bakışı değişti. Bireysellik daha ön plana alındı.
K12	-

K13	Evlilik benim için çok önemli çünkü evliliğe baktığımda karanlıkta yanan mum gibi bu yanan mumun etrafına ışık saçması o ortamı aydınlatması yani iki tane ağacın köklenip etrafını yeşertmesidir herkesin bakış açısı farklı günümüzde evlilik oyun haline gelmiş bulunmaktadır küçük bir kıvılcımla yanıyor ve sönüyor. Evlilik elbette önemli Müslüman bir ülkede yaşarken evlilik dışı birlikteliklerin olması çok üzücü. nikahın bir anlamı var fakat bu ülkede değiştirenler çok. nikahsız yaşayanların sebebini de yine ailede görüyorum .çocuklarına değerleri öğretmeyen anne babalarda çocukları toplum değerlerini umursamadan yaşıyorlar. toplum değerlerini hiçe sayıyorlar. Yüzden bize büyük görevler düşüyor küçük küçük yaştan çocuklarımıza kültürel manevi sosyal bütün değerlerimizi çocuklarımıza öğretmemiz ve yaşamamız gerekiyor ki onlarda bunu çözdüklerine öğretsin.
K14	Evet, evlilik önemli evlilik gelecek demektir gelecek nesil demektir.
K15	Evlilik önemli hem peygamber efendimizin (s.a.v) sünneti hem de. Çocuklar düzen içinde büyür. Evet, evliliğe bakış acısı büyük ölçüde ve olumsuz olarak değişti. Gerekli görülüyor önemsenmiyor.
E1	Bence önemli. Bir de sevip sevilirsen evliliğe bakış değişti insanlar farklı amaçlarla evlenebiliyor.
E2	Önemli olduğunu düşünmüyorum. Su anda tabi ki bakış değişti kadınların da çalışma hayatına atılmasıyla beraber kadınlarında artık kendinin farkında olma ve isteklerini tespit etmede geliştiğini düşünüyorum su an geçiş süreci ama ileride bu değişikliğin daha sağlıklı bireyleri meydana getireceğine inanıyorum.
E3	Evet değişti insanlar evliliği biz olmaktan çok bireysel tatmin aracı olarak görünmeye başlandı fedakârlık ve hoşgörü azaldı.
E4	Evlilik neslin devamı için çok önemli. Evliliğe bakış maalesef değişti.
E5	

Tablo 4. 11 : “Evliliğin önemli olduğunu düşünüyor musunuz? sizce evliliğe bakış değişti mi?” sorusu içerik analizi tablosu

TEMA	KOD	NEDENSELLİK	KOD FREKANS
Evliliğin önemi	Evliliğe karşı bakış açısının değişimi	Özgürlüğün ön plana çıkması	K1, K2
		Köy-kent ayrımı	K1
		Boşanmanın kolaylaşması	K3, K6, K8
		Bireysellik	K4, E4
		Evliliğin istenmemesi	K5, K14
		Bakış açısı değişimi	K10, K13, K14, E1, E2, E5
		Kişi ve toplum sağlığı	K7, K8
		Sevgi ve saygının maddiyata dönüşmesi	K9

Tablo 4.11 incelendiğinde, evliliğin önemli olup olmadığı ve evliliğe olan bakış açısının değişip değişmediği tartışılmaktadır. Buna göre;

- Özgürlüğün ön plana çıkması ve böylelikle evlenme isteğinin kırılması,
- Her bireyin kendisini ön plana koyması ve boşanmaların kolaylaşması,
- Sevgi ve saygının maddiyata dönüşmesi,
- Kişi ve toplum sağlığının korunması,
- Evliliğin istenmemesi,
- Köy-kent ayrımı neticesinde köylerde evliliklerin daha uzun ve kentlerde evliliklerin daha kısa olduğu kanısı ön plana çıkmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Başta küreselleşme olmak üzere ekonomik, siyasi coğrafi birçok nedenden dolayı değişen, sosyal yapının önemli bir olgusu olan değerlerimiz ve geleneklerimizin 1980 sonrası daha büyük bir değişime uğradığını görmekteyiz bu değişim bazen pozitif bazense negatif bir şekilde gerçekleşmiştir. Kalaycıoğlu için sosyal değişme şu şekildedir:

“Bir toplumu ve o toplumun yapısını anlamak, bahsedilen toplum unsurlarının, o toplumda tarih boyunca nasıl geliştiğinin, nasıl yapılandığının ve o toplumun bireylerinin içinde bulunduğu ilişkileri nasıl etkilediğinin araştırılması anlamına gelmektedir” (2017).

Sosyal yapıdaki bu değişim uzmanlara göre geçmişten günümüze kültür gelenek ve değerlerin değişmesiyle birlikte toplumun temel kurumlarından olan evlilik ve aile ye bakış açısını değiştirmiştir. Bu değişim kaçınılmaz bir gerçek olsa da evlilik kurumuyla meşrulaşıp bütün dünya da kültür, çevre, sosyoekonomik, faktörlerden dolayı farklılıklar gösteren aile kurumunun asırlardır var olmasına engel olamamıştır. Bu var oluş değişikliklere uğrasa da önemini yitirmeden toplumların geleceğini ayakta tutabilmek için devam edecektir. Gelişen ve değişen dünyada teknoloji, yoğun iş hayatı insanları ne kadar bireyselleştirse de Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan fizyolojik, güven, saygı, sevgi ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı en güvenli şekilde ailede karşılanacağından duygusal ve fiziksel doyumlarımızın sağlandığı aile, neslin devamı için bireylerin yetiştiği sıcak yuvalarımız olmaya devam edecektir. Yaşadığımız toplumda kadınlar ve erkekler için evlilik bir gereklilik ve toplumun bir üyesi olmalarını sağlayan önemli bir aşama olarak işlev görmektedir (Dedeoğlu, 2000).

Toplumlar onları var eden maddi güçlerin yanında içsel dinamiklerini ayakta tutacak ulusal birliği ve beraberliği sağlayacak manevi güçlere de ihtiyaç duyarlar. Bunlar toplumun geçmişten getirdiği yüzyıllarca aktarılmış değerler örf ve adetlerdir. Bütün bu değerler silsilesi toplumun temel taşı olan aile ve evliliğe bakış açısını da belirler. Bir toplumun en büyük zenginliği o toplumun tarih boyunca zenginleştirerek günümüze getirdiği kültürel birikimlerdir. Bunlar bazen masallar, bazen atasözleri,

bazen de türkülerle günümüze kadar gelir. Toplumun bağrında tecrübeyle olgunlaşan bu gelenek ve değerler kaybetmememiz gereken mücevher hükmündedir. Değerlerimiz ve geleneklerimiz bizi biz yapan, sayısız farklı kültürden ayıran özelliklerimizdir. Bu çalışma için yaptığım literatür taramasında bu konuların geçmişten günümüze ne kadar çok incelendiğini ve önemsendiğini tespit ettim. Buradan yola çıkarak şunu diyebiliriz bu çalışmalar insanlar ve toplumlar var oldukça araştırılmaya devam edecektir.

Teknolojinin gelişmesi, sanal ve yapay ortamların artması, insanların yalnızlaşarak bireyselliğe yönelmesine, ardından bencilleşmesine zemin hazırlamıştır. Benim mutluluğum, ben önemliyim söylemleriyle maddi ve manevi değerlerinden uzaklaşan insan, daha sonra da kendi içinde de mutluluğu bulamamaktadır. Günümüz de aile ve evliliğe de bu bakış açısının sirayet ettiğini, tahammülsüzlüklerin artması, biz yerine ben kavramının öne çıkmasıyla ailenin parçalanıp, boşanmaların arttığını gözlemlemekteyiz. Geleceği şekillendirecek evlatların yetiştiği ilk okul, ilk eğitim yeri olan aile ve evlilik kurumunun içi boşaltılmaya çalışılarak modern söylemlerin kucağına bırakılmaktadır. Ancak geçmişten günümüze yaşadıklarımız bize şunu göstermiştir; Türk toplumu her türlü değişime açık görünse de ortak değerler tehlike de olduğunda milletçe bir araya gelmeyi başarmaktadır.

Türkiye’de sosyal yapının değişmesiyle meydana gelen farklılıkları aile, evlilik, gelenek ve değerleri başlığı altında, 20 kişi üzerinde yapılan nitel araştırmada, sosyal farklılıklarına rağmen soruların çoğunluğunda ortak duygu ve düşüncelerin paylaşıldığını görmekteyiz. Aşağı da katılımcılara yönlendirilen soruların cevaplarına genel bir analizine bakacak olursak;

1-"Değerlerimizin değiştiğini düşünüyor musunuz? Sizce değişen değerlerimiz neler?" sorusuna verilen cevaplarda;

Değerlerimizin değiştiği neredeyse tüm katılımcılar tarafından kabul görmüştür. Bunun yanında toplumsal değişimin birçok alanda etkisini gösterdiği:

Ahlak anlayışı, büyüklere ve etrafa saygı ve sevgi, din anlayışındaki zayıflama, ahde vefa, misafirperverlik ve adalet duygularındaki zayıflama, bencilliğin artması karşımıza çıkmaktadır.

Bunların yanı sıra, katılımcıların büyük bir çoğunluğu ise saygı anlayışının toplumda zayıflamasıyla birlikte değerlerde büyük bir erozyon yaşandığını kabul etmektedir.

2-"Değişen değerlerimiz ailenin yapısını etkiledi mi? sizce bunlar nelerdir?" sorusuna verilen cevaplarda;

Eşlerin birbirilerine ve aile büyüklerine saygının azalması, çocukların anne ve babaya bakmasının ve saygısının azalması, Batıya özentisi ve teknolojinin olumsuz biçimde etkisinde kalınması, Boşanmaların artması, aile yapısının bozulması, Bireysellikten bencillığe geçişin yaşanması, Akrabalık ilişkilerinin ve misafirperverliğin azalması karşımıza çıkmaktadır.

3-"Sizce gelenek ve göreneklerimiz değişime uğradı mı? Düğün, kına ve dini bayramlar da farklılıklar var mı?" sorusuna verilen cevaplarda;

Katılımcılardan biri geleneklerin zaman uyarlandığını düşünmekte, Genel çoğunluk sosyal medyanın olumsuz etkilediğini, Dini bayramların öneminin zayıfladığını, Cinsiyet ve doğum günü partilerinin azalan önemini, İhtişamlı düğün ve kutlamaların ön plana çıktığını, Dini bayramların yerini tatil düşüncesinin aldığını ifade etmekte.

4- "Sizce değerlerimizin korunması gerekiyor mu? Korunursa kazanımlarımız neler olur, korunmazsa kayıplarımız nelerdir?" Sorusuna Verilen cevaplarda;

Değerlerin korunması durumunda:

Topluma yararlı, saygılı, asimile olmamış, kendini bilen bireyler yetişecek, Daha sağlıklı, özüne bağlı ve mutlu nesiller, Ülke bütünlüğünün korunması söz konusu olmakta,

Birbirine bağlı vatan millet ve din duyguları yüksek bir toplum gündeme gelmekte,

Değerlerin yaşatılamaması durumunda: Başkalarına bağımlı, kendinden hiçbir şeyi olmayan, git gide bozulan bir toplum ortaya çıkmakta, Birbirinden uzaklaşmış manevi değerlerden uzak yıkılmaya mahkum bir toplum, Giderek yalnızlaşan ve mutsuz birer vatandaş olacakları düşünülmektedir.

5- " Evliliğin önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce evliliğe bakış değişti mi?"

Sorusuna verilen cevaplarda;

Özgürlüğün ön plana çıkması ve böylelikle evlenme isteğinin kırılması, her bireyin kendisini ön plana koyması ve boşanmaların kolaylaşması, sevgi ve saygının maddiyata dönüşmesi, kişi ve toplum sağlığının korunması, evliliğin istenmemesi, köy-kent ayrımı neticesinde köylerde evliliklerin daha uzun ve kentlerde evliliklerin daha kısa olduğu kanısı ön plana çıkmaktadır.

Alınan cevaplardan yapacağımız çıkarımlar; yapılan çalışmanın sınırlılıkları dahilinde katılımcıların hemen hemen hepsinin sosyal yapının temelini oluşturan değerler, gelenek, aile ve evlilik olgularında değişimin olduğunu dile getirerek, bundan duydukları rahatsızlıkların farklı yansımalarını cevaplarıyla aktarmışlardır.

Medyanın etkisiyle batıya olan özentinin kişilerde ahlaki bir çöküntüye sebep olduğu bununla birlikte saygı ve sevgide azalma yaşandığı insanların bencilleşerek yalnızlaştığı vurgulanmıştır. Evliliğin gerekliliğinin önemli olduğu, ancak maddiyatın ve bireyin kendini ön plana almasıyla, boşanmaların arttığı dile getirilmiştir.

Değerlerimizi yaşatamadığımızda başkalarına bağımlı, maneviyattan uzak, yalnız ve mutsuz bir toplum olacağımızı. Değerlerimiz korunduğunda ise; topluma yararlı, kendini bilen, mutlu nesillerle, güçlü bir ülke olunacağımız belirtilmiştir.

Yapılan çalışmadan çıkan sonuçlara göre şu önerilerde bulunabilir.

-Devlet okul öncesinden itibaren değerler eğitimi pratiğe dönük şekilde müfredata koyabilir. Bu sayede çocuklar kültürüne yabancılaşmadan büyümenin ilk adımlarını atmış olur.

- Genç nesillerle, orta yaş üstü büyüklerimiz belli programlarda bir araya getirilerek sohbet ve paylaşım ortamı oluşturulabilir. Bu sayede eksiye ait gelenek ve değerler aktarılabilir.

-Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları değerlerimiz, adabı muaşeret kuralları, örf adetlerimiz, çocuk ve yetişkin oyunları, masal aktarımı ve sanatsal faaliyetlerle ilgili kurslar düzenleyip, yayınlar çıkarabilir.

-Gençlerin bilgisayar oyunlarına düşkünlüğünü göz önüne alarak geçmişe ait farklı oyun, masal ve destanların bilgisayar oyunlarına uyarlanması sağlanarak gençler ve çocuklar fethedilebilir.

-Aile ve evlilik kurumunu koruyabilmek ve devamlılığını sağlayabilmek için; devlet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları bağımsız ya da el ele vererek evlenecek çiftlere nikahtan önce eğitim programları düzenleyebilir.

-Aile içi ilişkileri güçlendirmek için eşler arası iletişim, çocuk ebeveyn iletişimi üzerine yukarda saydığımız kurumlarca eğitim, seminer programları organize edilebilir.

-Araştırmamın konusunu da içine alan gelenek, değer, aile, evlilik, konuları üzerine akademik ve saha anlamında yapılacak çalışmalar devletin gerekli kurumları tarafından teşvik edilerek desteklenebilir.

Uzak bir hedef gibi görünen bu çalışmalara, doğru bir adımla başlanırsa devamı gelecektir. Bu adımında ne olduğunu yine geçmişimizdeki değerlere kulak vererek bulabiliriz.

Hacı Bayramı Veli hazretleri bunu “sen seni bil, sen seni” diyerek. Yunus Emre’de “ilim ilim bilmektir, İlim kendin bilmektir” diyerek vurgulamıştır.

Yaşadığımız çağ itibariyle kendini, tarihini bilen kendiyle barışık bireyler geleceğe de daha bilinçli bakarak, geçmiş, şu an ve geleceği en doğru şekilde harmanlayıp gelecek nesillere aktaracaktır.

KAYNAKÇA

- Akintürk, T. ve Karaman, A. D. (2002). *Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Akşit, B. (1985). *Köy, Kasaba, ve Kentlerde Toplumsal Değişim*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Apaydın, H. (2001). Aile İçi İletişimin Çocuğun Dinsel Gelişimine Etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (12), 319-337.
- Armağan, İ. (2004). *Gençlik Gözüyle Gençlik*. İzmir: Usadem Yayınları.
- Arvasi, S. A. (2009). *Türk İslam Ülküsü I*, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- ASAGEM, (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler*. İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- ASAGEM. (2006). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*. İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- ASAGEM. (2011). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*. İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Atabek, E. (2003). *Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Aydın, M. (2011). *Kurumlar Sosyolojisi*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Aysoy, M. (2003). *Geleneksel Sonrası Toplum Üzerine*. İstanbul: Açı Kitaplar.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Birekul, M. (2013). *Aile-Toplum İlişkisi*. (M. Aydın Ed.). *Sistemik Aile Sosyolojisi* içinde (ss. 271-292). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Bolat, Y. (2016). Sosyal Değerleri ve Değerler Eğitimi Anlamak. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(29), 322-348.
- Boylu, A. A., ve Öztop, H. (2013). Tek Ebeveynli Aileler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyoekonomi*, 19(19).
- Bulaç, A. (1985). *Tarih, Toplum ve Gelenek*. İstanbul: Yeni Akademi Yayınları.

- Büyükdöven, S. (2003). *Değerin Değeri Üzerine*. (Ş. Yalçın Ed). *Bilgi ve Değer Sempozyum Kitabı* içinde. Ankara: Vadi Yayınları.
- Can, İ. (2013). *Ailenin Tarihsel Gelişimi: Dünü, Bugünü ve Yarını*. (M. Aydın Ed.). *Sistemik Aile Sosyolojisi* içinde (ss. 65-92). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Cebeci, D. (2009). *Farklı Yönleriyle Türkler*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emeği. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139-170.
- Dikeçligil, B. (1995). Türk Toplumunda Aile Tipleri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* içinde (ss. 16-26). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dikeçligil, B. (2013). *Toplumsal Değişim ve Aile*. (İ. Çayboyulu Haz.). *Uluslararası Aile ve Sosyal Politikalar Zirvesi Bildiri Kitabı* içinde (ss. 19-21). Ankara: T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden Bugüne Türk Ailesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Doğan, M. S. (2011). “Sosyalleşme, Sosyal Değişme ve Siyasal Sosyalleşme”, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları*, (32), 21-40.
- Dönmezer, S. (1978). *Sosyoloji*. İstanbul: Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları.
- Durkheim, E. (2015). *İntihar*. (Z. İlkgelen Çev.). İstanbul: Pozitif Yayıncılık.
- Ekici, Y. F. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, (30), 209-224.
- Erkal, M. (1982). Sosyal Değişme ve Sosyal Gelişmeye Çağdaş Bir Yaklaşım . *Journal of Social Policy Conferences* , 0(31) , 297-328.
- Eyce, B. (2014). Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(4), 223-244.
- Fichter, J. (1990). *Sosyoloji Nedir*. (N. Çelebi Çev.). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, (O. Akınhay Çev.), İstanbul: Alfa Yayıncılık.

- Gökçe, B. (1976). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1-2), 46-67.
- Gökçe, B. (1991). *Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Gökçe, B. (2012). *Türk Toplumunda Aile Yapısı*. (A. Kasapoğlu ve N. Karkıner, Ed.) *Aile Sosyolojisi* içinde (ss. 50-82). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gökçen, A. (2013). *Aile Türleri ve Başlıca Aile Sınıflandırmaları*. (M. Aydın Ed.) *Sistemik Aile Sosyolojisi* içinde (ss. 93-120). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Güneş, F. (2012). *Aile, Evlilik, Akrabalık ve Hane*. (A. Kasapoğlu ve N. Karkıner, Ed.) *Aile Sosyolojisi* içinde (ss. 28-48). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güngör, E. (1995). *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gürbilek, N. (2020). *Vitrinde Yaşamak*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gürler, A. (2005). *Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi). Yök Tez veri tabanından erişildi.
- İmamoğlu, E. O. ve diğerleri. (1990). 1970'lerden 1990'lara Değerler: Üniversite Düzeyinde Gözlenen Zaman, Kuşak ve Cinsiyet Farklılıkları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 1-22.
- Kalaycıoğlu, S. (2017). *Toplumsal Yapı: Toplumsal Kurumlar, Gruplar ve Toplumsal Değişme*. (M. Zencirkıran Ed.) *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* içinde (ss. 3-15). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Kapız, S. (2002). *Sosyal Değişim Sürecinde İş-Aile Yaşamı Etkileşimi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi). Yök Tez veri tabanından erişildi.
- Koç, İ. (2018). *Türkiye'de Aile Yapısının Değişimi Sürecinde Tek Ebeveynli Ailelerin Oluşumu, Belirleyicileri Ve Refah Durumu (2006-2016)*. Ankara: TDV Yayın Matbaacılık İşletmesi.

- Kongar, E. (1979). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Kongar, E. (1986). *Türkiye Üzerine Araştırmalar, İzmir: Kentsel Ailenin Değişimi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59–80.
- Lundberg, A. G. ve diğerleri. (1970). *Sosyoloji*. (Ö. Ozankaya ve Ü. Gürkan Çev.). Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği.
- Ozankaya, Ö. (1973). Toplumsal Değişme Üzerine Düşünceler (Yaşamı Değiştirmek, Yasayı Değiştirmektir). *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 28(03).
- Ozankaya, Ö. (1977). Modern Social Conditions And The Need For Integrated Social Regulations. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 32(01).
- Özarkınar, Y. (2012). *İslam Medeniyeti ve Türk Kültürü*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Özbay, F. (1984). Kırsal Kesimde Toplumsal ve Ekonomik Yapı Değişmelerinin Aile İşlevlerine Yansıması, Türkiye’de Aile’nin Değişimi. *Toplumbilimsel İncelemeler*.
- Özbay, H ve Öztürk, E. (1992). *Gençlik*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Özbudun, E. ve Keyman, F. (2003). *Türkiye’de Kültürel Küreselleşme: Aktörler, Söylemler, Stratejiler*. (P. L. Berger ve S. P. Huntington Ed.). (A. Ortaç Çev.). *Bir Küre Bin Bir Küreselleşme: Çağdaş Dünyada Kültürel Çeşitlilik içinde* İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Macionis, J. J. (2013). *Sosyoloji* (Vildan Akan Çeviri Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Sarı, Ö. (2013). *Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı*. (M. Aydın Ed.). *Sistematik Aile Sosyolojisi içinde* (ss. 17-40). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Sayar, K. (2003). *Önsöz*. (K. Sayar Haz.). *Kültür ve Ruh Sağlığı, Küreselleşme Koşullarında Kültürel Psikiyatri içinde*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sayın, Ö. (2011). Ailenin Değişimi. *Sosyoloji Dergisi*, (23), 47-58.

- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi, Ailenin Toplumdaki Yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Shils, E. (2003). Gelenek. (H. Aslan Çev.). *Doğu Batı*, 7(25), 105-138.
- Tarhan, N. (2013). *Aile İçi İletişimde Güncel Sorunlar*. (İ. Çayboylu Haz.). *Uluslararası Aile ve Sosyal Politikalar Zirvesi Bildiri Kitabı* içinde (ss. 39-41). Ankara: T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Tarhan, N. (2016). *Mutlu Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Aile Kurumu Başkanlığı. (1990). *Türkiye Aile Yıllığı*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- TÜİK. (2022). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>.
- TÜİK. (2023). *İstatistiklerle Aile*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2022-49683>.
- Türkdoğan, O. (1996). *Değişme, Kültür ve Sosyal Çözülme*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Vural, M. (2003). Modernliğin Gölgesinde Gelenek. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 7(25), 11-273.
- Weber, M. (2023). *Meşru Egemenlik*. (L. Boyacı Çev.). İstanbul: Kapra Yayıncılık.
- World Values Survey, (WVS). (2014). Erişim 01 Mart 2021. <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSOnline.jsp>
- Yıldırım, İ. (2022). Birey-Toplum Dikotomisi Üzerinden Ailenin Serencamına Kuramsal Bir Bakış. *Turkish Studies-Social Sciences*, 17(5).
- Yörükoğlu, A. (1997). *Çocuk ve Ruh Sağlığı*. Ankara: Özgür Yayınları.
- Yüksel, B. (1989). Kültürel Niteliklerimizin Yönetime Etkileri. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 333-347.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Rabiye ZENCİRKIRAN
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Anadolu Üniversitesi
Fakülte	Açık Öğretim Fakültesi
Bölüm	Sosyoloji

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Sosyoloji Anabilim Dalı

SERTİFİKALAR

1- Süleyman Demirel Üniversitesi, Aile danışmanlı Eğitimi.
2- Üsküdar Üniversitesi, Sanat Terapisi Eğitimi

İLETİŞİM

Adres	
E-posta	

